

Sociomen

EN TIDNING FRÅN AKADEMIKERFÖRBUN

TENDENS: HUR KLARAR IVO TILLSYNNEN?

#2
2025

TEMA

Så stöttar du i sökandet efter livets mening

VERKTYG

Belöningar får unga i Falun att sluta missbruka

←
"Hopplösheten är ett samhällsproblem som inte bara drabbar ungdomar, men den är väldigt tydlig hos dem."

SAMTAL PÅGÅR

Antalet samtal till Bris stöd online, där **Gunilla Bergsten** är chef, bara ökar. Själv får hon hopp av att agera.

ANNONS

SISTA
LEDIGA PLATSEN
tillgänglig i februari

Ett högspecialiserat heldygnsboende i Dalarna för vuxna med komplex psykiatrisk problematik och samsjuklighet

Masgården

- SoL, LVM och LRV
- Rättspsykiatrisk öppenvård

Masgården är ett högspecialiserat boende för vuxna med långvarig komplex psykiatrisk problematik och samsjuklighet. Tidigare missbruk, kriminalitet och andra riskbeteenden är vanligt förekommande hos våra klienter.

Klienter som placeras hos oss kommer från den rättspsykiatriska slutenvården, LVM-vården eller har placerats med stöd av SoL. Hos oss inkluderas alla typer av vårdinsatser i dygnspriset eftersom vi vet att behovet av utredning, behandling och strukturerad risk- och behovsbedömning är stort hos våra klienter.

Vi arbetar målmedvetet och strukturerat i enlighet med RBM-modellen för att minimera och förebygga riskbeteenden, där det långsiktiga målet är att våra klienter ska uppnå en ökad självständighet och en förbättrad funktionsnivå inom samtliga livsområden.

Eftersom Masgården har egen psykiater, psykolog och sjuksköterska kan alla psykiatriska behandlingsinsatser utföras på plats.

Vi berättar gärna mer. Välkommen att kontakta oss!

För info och placeringsförfrågan: 010-16 00 676

Insikten finns i Sala och erbjuder omsorg och behandling i boenden och familjehem från Dalarna till sydligaste Skåne. Vi arbetar enligt evidensbaserade metoder med stöd av våra psykologer och läkare. Besök oss gärna på www.insikten.info eller scanna qr-koden.

Insikten

Vad är svaret, om inte 42?

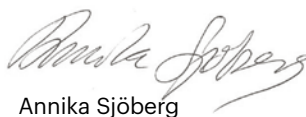
Vad är svaret på den yttersta frågan om meningen med livet, universum och allting? I den klassiska boken *Liftarens guide till galaxen* har superdatorn Deep Thought funderat i 7,5 miljoner år och kommit fram till lösningen: 42. Samtidigt som maskinen levererar svaret ber den om ursäkt för att det är så obegripligt. Men, menar datorn, om man inte förstår svaret på en fråga behöver det inte betyda att svaret är fel, det kan också vara frågan som är fel ställd.

ATT GRUBBLA ÖVER existensen, och ens egen roll i det större sammanhanget är högst mänskligt. Det tog socialminister Jakob Forssmed (KD) fasta på när han våren 2024 gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utforska begreppet existentiell hälsa och hur myndigheten skulle kunna jobba med detta. Eftersom det inte finns någon vedertagen definition av existentiell hälsa, varken i Sverige eller internationellt, fick Folkhälsomyndigheten börja med en kartläggning. Återkommande bland dem som säger sig jobba med existentiell hälsa är beskrivningar att det handlar om "meningsskapande", "kärnan i att vara en människa" och "att vara en del av något större".

EN DEL DEBATTÖRER har kritiserat uppdraget till Folkhälsomyndigheten som flum men vi lever i en tid då världen blivit smått galen. Klimatförändringarna hänger över oss, tonläget i det offentliga samtalet är hårt och oförlåtande, världens politiker tänjer utan att blinka på sanningen (eller i vissa fall helt struntar i den). Parallellt groor känslan av att utvecklingen går åt fel håll hos många, både barn och vuxna. Det är destruktivt och potentiellt farligt.

ATT VI DÅ uppmuntras att ägna mer tid att tänka på meningen med livet, universum och allting är bra. Skulle världens just nu mäktigaste politiker vilja ägna frågan en tanke också vore det ännu bättre.

PS. När den här tidningen går i tryck har Folkhälsomyndighetens slutrapport om existentiell hälsa ännu inte kommit. Men läs mer om den på socionomen.se. **DS.**

Annika Sjöberg
Chefredaktör

Socionomen

Socionomen är Sveriges ledande oberoende tidskrift för kvalificerat socialt arbete och psykoterapi. Den är prenumererad och utkommer med åtta nummer per år. Ägare är Akademikerförbundet SSR. Tidskriften Socionomen, A4, Bondegatan 21, 116 33 Stockholm
Besök: Bondegatan 21

Socionomen ansvarar ej för inskickat material som inte är beställt.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Annika Sjöberg
0706-58 88 95
annika@socionomen.se

**DIGITAL REDAKTÖR
& REPORTER**

Tommy Johansson
0702-17 74 54
tommy@socionomen.se

ART DIRECTOR

Louise Bååth
louise@a4.se

SKRIBENTER

Tommy Johansson
Jennie Aquilonius
Tim Andersson
Viktoria Myrén
Fredrik Söderlund
Annika Sjöberg

REDAKTIONSRÅD

Socionomen har två redaktionsråd, ett bestående av forskare och ett med yrkesverksamma socionomer. Mer information finns på socionomen.se.

FOTO OMSLAG

Margareta Bloom Sandebäck

PRODUKTION

A4 Text & Form

SOCIONOMEN.SE

Nyheter och fördjupning om
socialt arbete och psykoterapi

PRENUMERATION

Akademikerförbundet SSR
08-617 44 00, knappval 5
prenumeration@akademssr.se
Prisuppgifter och info finns på
socionomen.se/prenumerera/

ANNONSBOKNING

AdSales Group AB
Carl Turving
carl@adsales.se
073 - 590 25 32
Utgivningsplan på
socionomen.se/annonsera/

TRYCKERI

Norra Skåne Offset,
ISO 14001- och
ISO 9001-certifikat.
Socionomen finns även som
taltidning. Kontakta redaktionen
för information.

Akademikerförbundet SSR

06 I KORTHET

Aktuellt: Avgifterna inom äldreomsorgen varierar stort mellan olika kommuner.

12 KRITIKEN MOT IVO

Tendens: Ivo har fått hård kritik den senaste tiden. Hur väl sköter de sitt tillsynsuppdrag?

14 EXISTENTIELL HÄLSA

Tema: Vad är meningen med livet? Den som hittat svaret är sannolikt bättre rustad att klara livets motgångar.

26 GUNILLA BERGSTEN

Mötet: Det är inte längre självklart att nästa generation får det bättre. Hur förmedlar man då hopp till barn och unga?

FOTO: MARGARETA BLOOM SANDBÄCK

Samtalen till Bris stöd online, där Gunilla Bergsten är chef, fortsätter att öka.

Sanna Andersson, enhetschef på Viktor, ett boende för hemlösa med beroendeproblem.

FOTO: ANNA-LENA LUNDQVIST

34 MOVE-METODEN

Verktyg: I Falun får unga med beroendeproblem belöningar för att sluta. Allt efter en dansk modell.

40 MOBILT LARO-TEAM

Bildreportage: På boendet Viktor för hemlösa behöver de boende bara öppna dörren för att få kontakt med Sahlgrenska mobila beroendeteam.

47 SÅ FORMAR SOCIONOMER SIN YRKESIDENTITET

Forskning: I sitt identitetsskapande rör sig socionomstudenter rör sig mellan ideal och byråkrati.

DESSUTOM I SOCIONOMEN

39 C-UPPSATSTÄVLINGEN, 52 DEBATT, 54 SETT, LÄST, HÖRT, 58 KRÖNIKA

Aktuellt

TEXT: TOMMY JOHANSSON

FOTO: GETTY IMAGES

Borås får ny socionomutbildning

UTBILDNING. Snart kan Sverige addera ytterligare en socionomutbildning till utbudet. Om allt går som planerat kommer nämligen Högskolan i Borås erbjuda en ny socionomutbildning till höstterminen 2027.

Förberedelserna för att ansöka om examensrättigheter är i full gång, förklarar Maria Wolmesjö, professor i socialt arbete och projektledare för arbetsgruppen som förbereder den nya utbildningen. Hon ser flera delar som gör utbildningen unik.

– Vi har en hög kompetens inom området "Hållbar styrning, organisering och ledning inom välfärden", vilket är centralt för såväl den nuvarande som framtidens socialtjänst. Vi har också en bred kompetens inom juridikområden, säger hon och fortsätter:

– En annan stor fördel är att det finns goda förutsättningar för samarbete med lärar-, sjuksköterske-, polis- och bibliotekarieutbildningen. Det möjliggör att professioner som kommer att samverka efter sin utbildning kan mötas i olika kurser redan under utbildningen.

María Wolmesjö

FOTO: ANNA SIGGE

S FLER NYHETER FÖLJ FLÖDET
PÅ SOCIONOMEN.SE

Svag koppling mellan våldsbrott och invandring

KRIMINALITET. Åtta forskare från fem universitet i Sverige har i en ny studie undersökt eventuella kopplingar mellan invandring och våldsbrott.

Studien grundar sig på en undersökning där forskarna jämfört de 20 kommuner som haft störst ökning av våldsbrott med de 20 kommuner som haft minst ökning, under perioden 2000–2020. Sedan har man tittat på hur många invandrare som bor i kommunerna.

En av forskarna som arbetat med studien är Amber Beckley, docent i kriminologi och lektor vid Örebro universitet.

– Utifrån vår analys har vi sett att det finns en liten till ingen koppling mellan proportionen av invandrare i

Amber Beckley

FOTO: SÖREN ANDERSSON

en kommun och rapporterade våldsbrott, säger hon i en intervju med Sveriges Radio.

Amber Beckley pekar i stället på andra faktorer som bidrar till våldsbrott; till exempel sysselsättnings- och utbildningsnivå bland kommuninvånarna.

Studien omfattar endast personer som invandrat till Sverige, inte deras barn. Sveriges Radio lyfter i sammanhanget en BRÅ-studie från 2021 som visar att störst andel brottsmisstänkta i Sverige finns bland inrikes födda med två utrikesfödda föräldrar.

– Vi har inte kollat på andra generationens invandrare så vi vet inte hur deras andel i kommunen påverkar våldsbrott, säger Amber Beckley.

”Berättelsen om klassamhället har skrivits om”

Hur kan vi förstå vår tids hunger och hur styr politiken vem som kan äta sig mätt, och vem som inte kan det. Det är bärande frågor i Elina Pahnkes nya bok *Alla ska äta*.

”Politiken har börjat förlita sig på civilsamhället och andra platser som uppkommer till följd av nöd.”

Det började med en reportageserie i Aftonbladet för ett par år sedan. I fyra delar analyserade journalisten Elina Pahnke hunger och hur politisk makt är sammankopplat med människors möjligheter att sätta mat på bordet. Inspirationen kom från Stig Dagermans reportagebok *Tysk höst* från 1947.

– Han befinner sig då i efterkrigstidens Tyskland och beskriver hur människor moraliserar över människors beteenden utan att reflektera över deras tillgångar eller vad de har att äta.

– Jag upplevde att det ekade in i vår tid. Det talas mycket i dag om vad folk gör. Politiken är väldigt upptagen vid brott och bestraffning, snarare än vad människor har för resurser och behov.

Nu har reportageserien utvidgats till en bok, *Alla ska äta*. Det är dels en konkret skildring över vilkas tallriker som förblir tomma och vilkas magar som fylls, dels en genomgång av hur systemet upprätthålls av politiken.

Du har talat om en aktivt driven po-

litik där vissa ska vara hungriga medan andra alltid ska ha mat på bordet. Hur fungerar det?

– För mig handlar det om att man skrivit om berättelsen om klassamhället, där vissa utmålats som moraliskt tvivelaktiga. Man kopplar fattigdom och kriminalitet till kultur eller etnicitet, snarare än till klass och position i samhället.

– Jag tar bland annat upp den politik som förs av vår nuvarande regering, men också hur olika välfärdsinstanser börjar imitera den här moraliserande logiken.

Där undantas inte socialtjänsten, förklarar Elina Pahnke. I boken besöker hon bland annat en kyrka som har en ekonomisk mottagning. Flera har sökt sig dit efter att ha blivit orosanmälda av socialtjänsten i samband med biståndsansökningar.

– Man kan säga att olika institutioner och välfärdsinstanser blir en slags förlängning av en repressiv politik.

Elina Pahnke pekar också på en slags ansvarsförskjutning, där hon menar att den politiska makten gradvis har backat

undan och i stället knuffat fram andra aktörer.

– Politiken har börjat förlita sig på civilsamhället och andra platser som uppkommer till följd av nöd, till exempel subventionerade matbutiker, i stället för att upprätta en struktur som är inbyggd i samhället.

Vem tycker du ska läsa boken?

– Jag tänker att den kan riktas till alla som känner att det skaver i dagens berättelse om samhället, och som önskar något annat. Jag hoppas framför allt att boken kan fungera som en utgångspunkt för ett bredare samtal

Tommy Johansson

→ Elina Pahnke

FÖDD: 1972.

GÖR: Journalist och författare

AKTUELL MED: Med boken *Alla ska äta*: Om mat, makt och moral.

Internationellt adopterade ska få utökat stöd

ADOPTION. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) har fått i uppdrag av regeringen att förstärka arbetet med stöd till internationellt adopterade och adoptivföräldrar.

I uppdraget ingår bland annat att förbättra informationen om oegentligheter vid internationella adaptioner, att ge stöd till internationellt adopterade i samband med ursprungssökning, och att erbjuda professionellt samtalsstöd till adopterade och adoptivföräldrar.

– Regeringen kan inte nog betona vikten av att alla internationella adop-

Camilla Waltersson Grönwall

FOTO: NINNI ANDERSSON/
REGERINGSKANSLIET

tioner sker på ett rättssäkert och etiskt sätt. Barnets bästa ska alltid komma först, säger socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönwall (M), som i sammanhanget också lyfter en annan, redan pågående utredning.

– Adoptionskommissionen utreder hur Sveriges adoptionsverksamhet

behöver förändras och hur stödet till adopterade kan se ut i framtiden. Men i väntan på förslagen måste vi ge ett gott stöd och vägledning till adopterade och adoptivföräldrar här och nu.

MFoF ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 2 februari 2027.

” Vi ser en stor risk att det här förslaget kommer få en motsatt effekt, att det i stället kommer leda till en ökad brottslighet.”

Julia Högberg, barnrättsjurist på Bris, i en intervju med Sveriges Radio om regeringens förslag om att sänka straffmyndighetsåldern till 14 år.

70

Så många procent av läkarbesöken på BUP används till utredning och behandling av adhd. Det visar en ny rapport från Socialstyrelsen, som varnar för att det kan begränsa möjligheterna för andra med psykiatrisk problematik.

FOTO: SOCIALSTYRELSEN

Avgifter för äldreomsorg skiljer sig stort i landet

ÄLDRE. En ny kartläggning från Socialstyrelsen visar att det är stora skillnader i kommunernas avgifter för äldreomsorg. Samtliga kommuner håller sig inom den lagstadgade maxtaxan, som styr hur hög avgiften får vara. Socialstyrelsens kartläggning visar dock att det är stora skillnader i vad som ingår i kommunernas avgifter.

I vissa kommuner når individen maxtaxa redan vid fem timmars hemtjänst per månad, i andra kommuner först vid 20 timmar. 38 procent av kommunerna tar också ut en avgift för matdistribution trots att detta är tänkt att ingå i maxtaxan. Sett till särskilda boenden skiljer sig också matkostnaderna mellan kommunerna.

Detta gör det svårt för individerna att förutse sina kostnader, förklarar Socialstyrelsens generaldirektör Björn Eriksson.

– När en kommun väljer att lägga avgifterna utanför maxtaxan så får den enskilde alltid betala för dessa tjänster, oavsett inkomst. Detta försämrar individens skydd mot höga kostnader, och dessutom blir det svårt för den enskilde att veta vilka kostnader som tillkommer, säger han.

Har du kompetens inom socialt arbete? Vill du ha en arbetsplats där Engagemang, Ansvar och Glädje är i fokus?

På Humana har vi en bra anledning att stiga upp och gå till jobbet varje dag. Vi är hängivna uppgiften att ge så många människor som möjligt ett bra liv. Våra medarbetare är våra hjältar, det är därför viktigt för oss att bidra till deras utveckling och välmående. Tillsammans kan vi hjälpa andra och göra skillnad.

Vill du vara med och göra skillnad? Jobba hos oss!

Se alla lediga jobb och läs mer. Skanna QR-koden.

Karins klient hämnades med falsk orosanmälan

Under sin semester får Karin ett telefonsamtal som ingen vill ha. Någon har lämnat in en orosanmälan om hennes barn. Det blir starten på en serie av falska anmälningar.

TEXT TOMMY JOHANSSON

KARIN, SOM EGENTLIGEN heter något annat, befinner sig under hösten på en semesterresa vid Medelhavet när hon upptäcker att hon har ett missat samtal och ett meddelande på sin telefon. Det visar sig vara en socio-nomkonsult som sökt henne gällande en orosanmälan om hennes barn.

– När jag en stund senare får kontakt med konsulten berättar hon att en mamma som har barn på samma förskola som jag har reagerat på hur jag hanterat mina barn, berättar Karin.

Anmälarerna ska ha reagerat på hur Karin "tagit i barnen". Anmälarerna säger sig också känna en granne till Karin som i sin tur uppgett att det ofta skriks inifrån Karins bostad.

Hur reagerade du när du fick reda på det här?

– Det tog ungefär en halvtimme innan jag kom i kontakt med konsulten och under den tiden hann jag bli jätteorolig. Mina barn var inte med mig på semestern så jag blev ju först rädd att det hänt dem något.

– När jag sedan fick informationen från konsulten blev jag mest bara ledsen. Jag visste ju att det inte stämde, det fanns ingen sanning i det.

Karin förstår att det handlar om en

falsk orosanmälan. Tiden innan har hon arbetat med två svåra ärenden som båda utmynnat i att vårdnadshavarna fått sina barn placerade enligt LVU. Hon misstänker att orosanmälan går att koppla till något av dessa två ärenden.

DETTA ÄR OCKSÅ bara början ska det visa sig. Efter avslutat samtal med konsulten hinner det bara gå några timmar innan Karins telefon ringer igen. Det har inkommit en ny orosanmälan.

– Den här gången är det mer urspårat. Anmälarerna har sannolikt googlat mig och sett att jag är aktiv i en förening för barn och menar att jag är svår, att det är många som uppfattar mig som psykopatisk och att jag inte kan läsa av människor, säger Karin.

Vad fick det här för konsekvenser för dig och din familj?

– Konsulten ringde upp mina barns pappa och pratade med honom. Han kunde bekräfta att det inte fanns några som helst belägg för det som anmälarerna påstod, så ärendet lades ner samma dag.

Karin är inte ensam. En Novus-undersökning som gjorts på uppdrag av

Akademikerförbundet SSR visar hur omfattande problemet med falska orosanmälningar är. Av de nära 2 700 socialsekreterare som svarat uppger två procent att de utsatts för en falsk orosanmälan, och tolv procent att de har en kollega som utsatts.

För Karin och hennes arbetsplats var det dags igen redan senare under hösten. En kollega till Karin får en orosanmälan riktad mot sig kopplad till dennes barn. Då blir det också tydligt för Karin vem som anmält henne själv, eftersom det finns gemensamma näm-nare med anmälningarna mot kollegan.

Några konsekvenser för anmälarerna blir det inte eftersom orosanmälan gjorts anonymt. Så bör det generellt också fungera, menar Karin.

– Det är ju svårt, men man måste kunna göra en anonym anmälan. Det blir jättedumt om det skulle tas bort. En person som till exempel träffar sina grannar dagligen måste kunna göra en anonym anmälan om det finns en oro för att barn far illa.

LANDETS SOCIALTJÄNSTER behöver arbeta upp en beredskap för att kunna hantera den här typen av situationer, menar hon. På hennes arbetsplats upplever hon att situationen hanterats bra.

– Rutinen är att det tas in en konsult från en annan enhet, som inte jobbar med oss annars. Sedan fattar en enhetschef beslut i ärendet. Det tycker jag är bra, då blir det inte ens närmaste kollegor man behöver prata med. Det skulle kännas kladdigt.

Däremot har situationen ännu inte lugnat ner sig. Tvärtom. Dagen innan intervjun fick en tredje kollega på enheten en orosanmälan emot sig.

– Nu är det faktiskt lite jobbigt. Vi är ett team på sex socialsekreterare och nu har alltså tre av oss drabbats. ◀

Osakliga orosanmälningar

- Minst 2 procent av landets socialsekreterare har utsatts för en osaklig orosanmälan som hämnd för ett beslut de fattat i tjänsten.
- 12 procent har en kollega som utsatts.
- Socialsekreterare i åldern 35-49 drabbades oftare än andra. (Källa: Akademikerförbundet SSR).

ANNONS

Skyddade boenden & stödboenden

Vi erbjuder placering i skyddade boenden
och stödboenden för familjer och
ungdomar från 18 år.

För placeringsförfrågningar,
ring oss på 070 108 15 15.

Hos oss får du alltid en trygg placering!

Hemstaden

Trygghet & omtanke för hela familjen

”IVO kan inte göra det här själva”

Kritiken mot IVO:s arbete med tillsynen av svensk institutionsvård har varit omfattande det senaste året. Vad bottnar kritiken i och vad behövs för att förbättra arbetet?

TEXT TOMMY JOHANSSON FOTO GETTY IMAGES

SOMMAREN 2024 offentliggjorde Polisen en tidigare sekretessbelagd underrättelserapport som visade att flera HVB-hem drivs av organiserad brottslighet och bemannas av personer från kriminella nätverk. Det fick debatten om svensk institutionsvård, i synnerhet vad gäller HVB-hem, att intensifieras.

Barnombudsman Juno Blom krävde i ett offentligt uttalande att ansvariga myndigheter såg över missförhållandena och SKR:s ordförande Anders

Henriksson kritiserade IVO för att inte klara av sitt tillsynsuppdrag.

David Pålsson, docent i socialt arbete vid Stockholms universitet, och som forskat särskilt på svensk institutionsvård, menar att kritiken mot IVO är befogad.

– Den stärkta tillsynen kom till av ett huvudsakligt skäl; att säkerställa att barn och unga har det bra i sina vårdmiljöer. Det har man misslyckats med. Man har för vaga krav på vårdens kvalitet, man har fortsatt släppa igenom oprofessionella HVB-hem och man har varit för senfärdig med att agera på signaler om att vården brister, säger han.

Samtidigt lyfter han att förutsättningarna för att kunna bedriva ett fullgott tillsynsarbete haltar. Kartläggningar över institutionernas behandlingsinnehåll lyser med sin frånvaro, det finns knappt någon statistik över vilka barn som förs in i systemet eller omfattande utvärderingar över vad vården har gett efter avslutad behandling. Det tycks helt enkelt saknas underlag att väga tillsynsarbetet mot.

Varför har man inte skapat sig en bättre bild?

– Det är svårt att säga. Det rör sig om en ganska liten grupp. Totalt är det mellan sju och åtta tusen barn som i dag befinner sig i svensk institutionsvård. En tanke är att det tidigare inte har varit en politiskt prioriterad fråga,

David Pålsson
FOTO: RICHARD KILSTRÖM

inget som man vinner några val på.

Att frågan aktualiserats just nu har sannolikt att göra med debatten om gängkriminalitet, förklarar David Pålsson. Det har hamnat högt upp på den politiska dagordningen eftersom HVB- och Sis-vård är en av insatserna som gruppen gängkriminella ungdomar

får vid omhändertagande.

– Samtidigt är det värt att nämna att den gruppen utgör en väldigt liten del av alla barn som placeras i HVB-hem eller på Sis, tillägger han.

Det man kan säga är att kunskapen kring Sis generellt sett är bättre, eftersom det drivs offentligt i statlig regi, med högre krav på insyn. HVB-hem drivs i regel av privata aktörer, vilket per automatik begränsar insynen.

Vad behöver komma till för att förbättra tillsynen av HVB-hem?

– Enligt forskning är det viktigt att tillsynen fokuserar på vårdens faktiska innehåll, barnens och personalens erfarenheter, och att besöken är längre och tätare.

– Det är också viktigt att tillsynen utgår från sådant vi vet är viktigt baserat på forskning. Det finns studier som visar att tillsyn riskerar att fokusera för mycket på dokumentation, lagar och andra byråkratiska mått.

Det ökade fokuset på byråkratiska mått har lyfts av både fackförbund

Regeringsuppdrag

Under 2024 har IVO fått tre regeringsuppdrag som alla syftar till att se över tillsynsarbetet.

- Förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet. Ska vara klart senast den 31 januari 2027.
- Förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvård och tandvård. Ska slutredovisas senast den 31 januari 2027.
- Stärkt tillsyn av stödboende och HVB som tar emot barn och unga. Ska slutredovisas den 27 februari 2026.

Anna-Karin Nyqvist, enhetschef på IVO.

och andra forskare, och en möjlig förklaring som lyfts är att inspektörerna allt oftare är personer med juridisk bakgrund, snarare än socionombakgrund.

– Jag har hört att det talats om det från lite olika håll även om jag inte sett några konkreta uppgifter på det, säger David Pålsson.

KRITIKEN MOT IVO har varit hård, men IVO står inte helt ensamma i tillsynsarbetet. Det är ett delat ansvar där IVO har det centrala ansvaret, det vill säga att se till att HVB-hemmen lever upp till lagstiftningen. Sedan har kommunerna, som placerar barnen, ett ansvar att följa upp varje enskild individ och säkerställa att denne får god vård, och upphandlande organisation har i ansvar att se till att HVB-hemmen håller den kvalitet de utlovat.

– Det här fungerar väldigt olika mellan kommunerna. Det är klart att placeringar följs upp men här finns det mer att göra, säger Åsa Furén Thulin, chef för socialtjänstsektionen på SKR.

Hon lyfter särskilt behovet att skapa ett placeringsregister för att skapa en ordentlig överblick. När regeringen i fjol tillsatte en utredning för att se över tryggheten och säkerheten på HVB-hem visade det sig att i stället för de cirka 700 HVB-hem som IVO tidigare rapporterat att vi har i Sverige så hittade utredningen bara hälften så många, 350 HVB-hem.

– Vi på SKR har också börjat se över de HVB-hem som drivs i kommunal och privat regi. Det som tydliggjorts är att barnens behov inte alls överensstämmer med det behandlingsinnehåll som HVB-hemmen i dag erbjuder. Det som behövs är ett placeringsregister, och då menar jag för placeringar generellt, inte bara HVB-hem. För vi har inte full kontroll i dag.

DET STÖD IVO I DAG tillhandahåller är ett så kallat placeringsstöd som samlar resultatet av myndighetens alla

Åsa Furén Thulin
FOTO: SKR

tillsyner. För att ta del av resultaten måste man som kommun anmäla intresse för det.

Anna Karin Nyqvist, enhetschef på IVO, förstår kritiken som riktats mot myndigheten. Samtidigt menar hon att kommunerna också behöver höja sig.

– Vi kommer en bit på vägen i vårt tillsynsarbete men vi kan inte göra det här själva. Det vi kan se är att ganska många kommuner inte är anslutna till det här placeringsstödet, vilket är bekymmersamt. Även om IVO har ett ansvar i sitt tillsynsarbete så ligger också ett stort ansvar på kommunerna.

Stämmer det att IVO:s inspektörer ofta har en juridisk bakgrund?

– Nej, inte riktigt. Majoriteten av de som arbetar med tillsyn hos oss är sjuksköterskor och socionomer. Sedan finns det fall där jurister följer med vid tillsyn när det finns särskilda skäl.

”Vi har väldigt många människor som inte får sina rättigheter tillgodosedda och då har vi ett strukturellt problem.”

Det kan handla om att man behöver ha med sig någon som kan lagstiftningen om tvångsåtgärder till exempel.

Vad är IVO i störst behov av för att kunna förbättra sitt tillsynsarbete?

– Det är viktigt att vi har ett nära samarbete med andra myndigheter, att vi kan utbyta information mellan varandra. Det kan till exempel handla om att via Skatteverket kunna se vilka som får lön från en viss verksamhet eller att via misstanke- eller belastningsregistret kunna se om det finns pågående kriminalitet bland personalen. Men på grund av sekretessbrytande regler kommer vi inte alltid åt de uppgifter som behövs. ◀

EXISTENTIELL HÄLSA

JAKTEN

PÅ MENING

En god existentiell hälsa sägs leda till ökad livskvalitet och stärka människors förmåga att hantera livets svårigheter. Samtidigt säger allt fler svenskar att de upplever livet som meningslöst. Hur ska fler kunna finna meningen med livet?

TEXT JENNIE AQUILONIUS ILLUSTRATION JENS MAGNUSSON

TEMAINNEHÅLL

EXISTENTIELL HÄLSA

HUR SKA MAN LEVA?

Var och en behöver hitta sin egen mening. Det är ett ämne som kommer upp i nästan alla terapier. **16**

FRÅGA OM ANDLIGHET

"Många vågar inte berätta om sin andlighet för sin terapeut." **19**

"MENING ÄR EN KROCKKUDDE"

Christina Lloyd ger unga verktyg att möta livets utmaningar. **20**

PANELEN

Hur jobbar du med existentiell hälsa?

24

H

Hur ska man leva? Vad är meningen med mitt liv? En människas svar på den typen av frågor utgör grunden för hennes existentiella hälsa. Denna består enligt Världshälsoorganisationen av åtta dimensioner, däribland meningen i livet och upplevelse av sammanhang. Intresset för existentiell hälsa ökar, enligt regeringen, och den bilden delas av de experter som Socionomen talat med.

I Sverige har vi dock varit sämre på att uppmärksamma den här aspekten i folkhälsoarbetet, det konstaterade socialminister Jakob Forssmed när han våren 2024 gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utveckla arbetet med existentiell hälsa. Andelen svenskar som upplever livet som meningslöst har också ökat, från 6 procent 2003 till 24 procent 2023, enligt analysföretaget Kairos Future.

Men vad är egentligen existentiell hälsa? Det är inte helt enkelt att svara på, enligt Emma Lindholm, utredare på Folkhälsomyndigheten. Myndigheten har nu kommit med sin första delrapport, där man har gått igenom forskningen på området och inte funnit någon entydig definition. De olika definitioner som används handlar mycket om meningsskapande och om relationen till sig själv, andra och naturen.

– Vanliga teman är en känsla av en trygghet och att vara en del av "något större". Det sistnämnda kan vara en religiös eller social gemenskap, men många nämner också naturen. Existentiell hälsa beskrivs även som individens innersta väsen, kärnan i att vara människa. Det

kopplas mycket till identitet, säger Emma Lindholm.

ENLIGT CECILIA MELDER, teologie doktor i religionspsykologi med inriktning existentiell folkhälsa, började allt på 1970-talet. Amerikanska forskare gjorde stora befolkningsstudier och upptäckte att personer som deltog i religiösa aktiviteter också hade bättre hälsa, som lägre blodtryck och längre förväntad livslängd. Forskarna insåg att det viktiga inte var att gå i kyrkan, utan vilket förhållningssätt man hade till livet.

– Det handlar om att gå i dialog med frågor som meningen med livet och hopp inför framtiden. Det är inte en så främmande tanke att det påverkar hälsan; om du känner hopp och mening är sannolikheten större att du till exempel orkar med sjukdom, säger hon.

I dag jobbar Cecilia Melder på Myndigheten för stöd till trossamfund och utreder hur det existentiella stödet och den andliga vården kan bli en självklar del av sjukvården. I sin tidigare forskning har hon

Emma Lindholm

FOTO: FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN

Cecilia Melder

FOTO: PAUL LINDBERG

” Ju färre människor vi träffar desto svårare är det att hitta mening. ”

också utvecklat gruppinterventioner för att öka existentiell hälsa. De är baserade på de åtta dimensioner som enligt WHO utgör existentiell hälsa (spirituality, religiousness and personal beliefs på engelska): upplevelse av sammanhang, existentiell styrka och kraft, tillit som livskraft, meningen med livet, upplevelse av helhet, harmoni, förhoppning och upplevelse av förundran.

– Varje individ behöver hitta vad som ger just en själv mening i livet och hopp inför framtiden. Men jag tror att det är viktigt att komma samman och dela livserfarenheter, och därför sker interventionerna i grupp.

Hon har bland annat gjort en pilotstudie tillsammans med suicidforskaren Ullakarin Nyberg. En handfull personer som nyligen gjort ett självmordsförsök deltog i samtalsgrupper under en halv dag, två gånger i veckan i åtta veckor. Varje vecka fokuserade de på en av de åtta dimensionerna. När Cecilia Melder frågade deltagarna om deras behandlare hade pratat med dem om hopp och mening hade ingen fått sådana frågor. Däremot hade de fått veta att de skulle gå upp på morgonen och borsta tänderna och att det var bra att gå ett varv runt huset.

– Men om du upplever att livet saknar mening och inte känner något hopp om att saker ska bli

Per Johnsson
FOTO: SEBASTIAN ROZENBERG

annorlunda, varför ska du då borsta tänderna och gå runt huset? Hopp betyder allt för den som är självmordsnära. Att ha en existentiell bas är den mest grundläggande formen av motivation.

ATT FLER SVENSKAR upplever livet som meningslöst tror hon hänger ihop med att samhället blivit mer sekulariserat och individualiserat. Tidigare generationer hade inte så mycket val utan fick med sig färdiga paket med livstolkningar, exempelvis att Gud gav ens liv mening, att man fann en stark mening i att vara arbetare och socialdemokrat eller att man skulle ta över familjens gård.

– I dag definierar vi våra egna liv i större utsträckning, och det är gott, men det är också påfrestande för en människa, säger Cecilia Melder.

PER JOHNSSON är psykolog, docent i klinisk psykologi vid Lunds universitet och föreläser om existentiell psykologi. Han tror att sociala medier och ensamhet bidrar till att fler känner meningslöshet. Sverige har flest ensamhushåll i Europa och på sociala medier blir kontakten en annan än i den fysiska världen.

– Mening uppstår i interaktion med andra människor. Ju färre människor vi träffar desto

Elisabeth Serrander
FOTO: FOTOSTUDIO JINI
SOFIA

► svårare är det att hitta mening, säger han.

Forskningen om existentiell hälsa och existentiella terapier har också ökat. En metaanalys från 2018 visar till exempel att meningscenterade psykoterapier, MCP, ökar livskvaliteten och minskar psykologisk stress. Enligt en systematisk översikt från 2023 var MCP mer effektivt för att minska depression och ångest samt öka meningen i livet jämfört med kontrollgrupper i form av väntelista, psykoedukation och KBT.

– Vi vet från forskningen att mening är ett ämne som kommer upp i nästa alla terapier. En ökad känsla av mening påverkar också både vårt välbefinnande och återspeglas neurofysiologiskt i våra hjärnor. Studier har visat att mening påverkar serotoninnivåerna, de depressiva hormonerna, i positiv riktning.

Per Johnsson menar att de existentiella frågorna länge har fått stå tillbaka för KBT och antidepressiva mediciner. Men han upplever att utvecklingen långsamt är på väg att vända. Intresset för existentiell hälsa ökar, något han tror delvis handlar om en backlash mot kortare och mer manualbaserade terapier. Den som jobbar med existentiell hälsa kan inte jobba efter behandlingsmanualer, poängterar han.

– Om du följer en manual så lyssnar du inte ordentligt. Du hör inte de existentiella frågorna, eftersom du är inriktad på var klienten befinner

sig enligt manualens steg och det som förväntas hända då. Konsekvensen, som jag hör från patienter, är känslan av att terapeuten inte lyssnar på en, säger han.

ELISABETH SERRANDER är existentiell psykoterapeut, handledare och lärare. Hon berättar att terapiformen vilar på existensfilosofi med bland andra Sören Kirkegaard och Jean-Paul Sartre i spetsen. Något som särskiljer existentiell psykoterapi, förklarar hon, är att man inte direkt sjukdomsförklarar problem som ångest eller depressiva symtom.

– Lidande är en naturlig del av livet. Depression, ångest och kriser är något man behöver förstå och lära sig av. De kommer med budskap från ens inre och innehåller frön till förändring, säger Elisabeth Serrander.

Existentiell psykoterapi har ett holistiskt perspektiv på människan, vilket innebär att de problem som klienten kommer med sätts i relation till övriga delar av personens liv. Ett stort fokus ligger på att utforska det som Elisabeth Serrander kallar för den andliga dimensionen. Det vill säga vilka värderingar som klienten lever efter och tar beslut utifrån, vad som är viktigt för en samt vilka grundantaganden man har; om man betraktar världen som farlig eller kärleksfull och om andra människor vill en väl eller inte.

– Ofta är det just värderingarna som sätter käppar i hjulet. Devisen är att om man inte mår bra så lever man inte väl, och lever man inte väl så mår man inte bra.

DEPRESSION KAN FÖRSTÅS som förlorad mening, fortsätter hon, där klienten har tappat sin intentionalitet, sin riktning i livet. Ångest anses ha sin bakgrund i livsföringen och ses som ett känslouttryck för att något behöver förändras. Det finns en värdering eller ett grundantagande som leder åt fel håll och inte är synkat med ens inre känsla av vad man egentligen vill.

Här kommer också den existentiella skulden in, skulden över att ha övergivit sig själv. Klienten har inte lyssnat på sin inre röst utan lever efter andras värderingar när det gäller till exempel utbildning, status, om man ska skaffa barn eller hur ens partner ska vara.

– I terapin får klienten reflektera över sin livsberättelse, vad känslorna handlar om och hur en kris, ångest eller depressiva symtom hänger ihop med hur man lever sitt liv och vilka val man har gjort. Det hjälper klienten att förstå sig själv bättre och få insikter som gör det möjligt att förändra ens livssituation, säger Elisabeth Serrander. ◀

EXPERTEN

Så öppnar du för samtal om andlighet

Andlighet påverkar hälsan och kan vara ett viktigt verktyg för att hantera svårigheter i livet. Därför är det viktigt att våga fråga om ämnet i psykoterapi, det menar Lovisa Hanberger. TEXT JENNIE AQUILONIUS

ANDLIGHET ÄR ETT brett begrepp som handlar om individens sökande efter mening och det som är heligt, berättar Lovisa Hanberger, hälso- och sjukvårdskurator och psykoterapeut. Här ingår allt från traditionell religion till att man går i skogen och får en känsla av samhörighet med världen. Det är ofta en källa till hopp och mening för människor.

– Samtidigt visar studier att många inte vågar berätta om sin andlighet för sin terapeut eftersom man är rädd för att bli dömd eller missförstådd. Därför är det viktigt att psykoterapeuten aktivt frågar om andlighet och bekräftar att det är okej, säger hon.

Lovisa Hanberger menar att det är bra att göra en screening under be-

dömningsfasen. Förslag på frågor på olika nivåer finns i den så kallade kulturformuleringsintervjun i diagnosmanualen DSM-5 och i en vetenskaplig artikel av den amerikanske psykologiprofessorn David Lukoff.

– Först handlar det om att ta reda på om ämnet är relevant. Man kan börja med frågor som ”Vad får dig att känna mening i livet?” eller gå rakt på sak och säga ”För en del människor är religion eller andlighet viktigt för att hantera svårigheter, hur är det för dig?”

Om andlighet är en viktig del i klientens liv går man vidare och letar

efter styrkor. Då utforskar man på vilket sätt tron hjälper personen att må bra och om det är något särskilt i trosutövningen som hen tycker känns särskilt hjälpsamt. Sedan kan man ta reda på mer om de praktiska omständigheterna, om personen tillhör ett organiserat samfund och vad som är viktigt för en där.

– Det kanske är att gå på gudstjänst eller volontärarbete. Fråga också om hur viktigt det här är för personens psykiska hälsa. Det är också bra att ta reda på mer om personliga vanor; klienten kanske ber, mediterar eller går i naturen varje dag.

Till sist kan man fråga om det är något med tron som skaver och koppla ihop andligheten med anledningen till att personen sökt terapi.

Det kan vara frågor som ”Hur påverkar det som hänt din syn på livets mening?” eller ”Upplever du att din andlighet har påverkats sedan du blev deprimerad?”

– Kanske tillhör personen ett andligt sammanhang som den uppskattar och mår bra av, men har känt sig så nere att den inte har orkat gå dit. En viktig del av behandling blir då hur vi kan hjälpa personen att komma tillbaka. ◀

Lovisa Hanberger
FOTO: ELIN KLINTEFELT

”Mening är som en krockkudde mot psykisk ohälsa”

Den existentiella ensamheten hos unga med psykisk ohälsa ökar. Det berättar psykoterapeuten Christina Lloyd, som länge har arbetat med existentiell hälsa, särskilt med unga.

TEXT JENNIE AQUILONIUS FOTO SAMUEL UNÉUS

Förr fick jag ofta dödspanikattacker... det var så svart och jag såg så många stjärnor, det kändes som om jag flöt runt ensam i rymden... Jag förknippar döden med ensamhet. Det är skrämmande att vara ensam och jag tror att man kommer vara ensam när man dör, och jag tror att det är väldigt obehagligt.”

Så berättar en av de unga kvinnor som Christina Lloyd intervjuade i sin avhandling ”Moments of Meaning” från 2018. Där studerade hon skydds- och riskfaktorer för existentiell sårbarhet hos kvinnor i åldern 17–30 år med psykisk ohälsa. I en av studierna djupintervjuade hon tio unga kvinnor.

– Det var två existentiella teman som var särskilt tydliga hos dem; rädslan för döden och skräcken för ensamheten. De upplevde också känslor av meningslöshet och utanförskap. Kvinnorna sköt ofta undan känslorna eftersom dessa blev obehagliga och ibland ledde till panikångestattacker, säger hon.

CHRISTINA LLOYD berättar att deltagarna både var socialt ensamma med ett begränsat socialt nätverk, och existentiellt ensamma, det vill säga att de hade en känsla av att vara ensamma i världen och att andra inte kunde förstå dem.

– Flera hade upplevt abrupta förluster av närstående, till exempel i sjukdom eller självmord, och hade få eller inga upplevelser av hur man reparerar brutna kontakter med föräldrar. De hade varken erfarenheter av att lösa konflikter eller sörja tillsammans med andra.

CHRISTINA LLOYD definierar existentiell hälsa som ”en grundläggande känsla av trygghet och tillhörighet i världen som dels gör det möjligt för människor att i sin vardag skapa mening med sig själva och med livet, dels stödjer förmågan att hantera kriser och tillvarons yttersta frågor.” Flera av de unga kvinnorna i studien saknade i hög grad denna grundläggande trygghet, något som i stor utsträckning hängde ihop med bristen på trygga relationer, tillhörighet och sammanhang. Hon såg tecken på en allvarlig meningskris, bland annat i form av deras kaotiska beskrivningar av världen, ensamheten och känslan av att livet var meningslöst.

– När de fick göra en teckning över sin världsbild, hur de själva hängde ihop med sitt sammanhang, fanns den skrämmande ensamheten med.

Meningen med mig

- Materialet Meningen med mig går ut på att stärka ungas identitet och psykiska hälsa.
- Materialet är framtaget av Christina Lloyd i samarbete med Svenska kyrkan och Västerås stift.
- Det är forskningsbaserat, icke-konfessionellt och fritt att använda.
- Målgruppen är unga mellan 13-19 år.

XXX
XXX

Materialet Meningen
med mig tar upp tolv
känlsoteman, som sorg,
rädsla och ilska.

- **I DESSA BILDER** fanns inte något tryggt att hålla sig i.

Både i forskningen och i sina egna terapier ser Christina Lloyd att den existentiella ensamheten ökar hos unga med psykisk ohälsa. Den för med sig oro och rädslor kring utanförskap, döden och livets mening. Ensamhet är också en riskfaktor för depression och ångest.

– Existentiell ensamhet handlar om att man känner sig vilsen, inte har ett sammanhang eller känner tillhörighet. Man upplever också att man inte har någon att dela tankar och känslor kring de stora livsfrågorna med.

En god existentiell hälsa kan förebygga depression, självmord och missbruk, fortsätter hon. Därför är det viktigt att ta med existentiella perspektiv i bedömning och behandling av unga med psykisk ohälsa. Men hon frågar sig vem i samhället som ska ta det ansvaret.

– Forskning visar att särskilt upplevelsen av mening i livet är en stark skyddsfaktor mot psykisk ohälsa och självmord och stödjande i ungas identitetsutveckling. Jag brukar säga att mening är som en krockkudde. Det skyddar inte mot att du råkar ut för jobbiga saker, men skadorna blir mindre och mer hanterbara.

I SAMARBETE MED Svenska kyrkan och Västerås stifts existentiella folkhälsoprojekt har Christina Lloyd utifrån sin forskning tagit fram materialet "Meningen med mig". Målet är att stärka ungas psykiska och existentiella hälsa genom att ge verktyg för att hantera livets utmaningar, som att tryggt kunna prata om känslor och att uppleva mening i livet.

Deltagarna träffas i grupp med en utbildad ledare vid 13 tillfällen och går igenom olika känslor och meningsteman. Hon förklarar att människor, för att uppleva trygghet, psykisk hälsa och själv-identitet (ens egen bild av vem man är), behöver både meningsskapande och känsloreglering.

– Unga människor har ofta mycket ångest eller är avstängda, de uppfattar jobbiga känslor som något obehagligt som ska skjutas bort. De upplever inte att kroppen är en trygg plats att vara på. Men man kan inte reglera och skapa mening utifrån sina känslor om man försöker stänga av dem eller distrahera sig.

"Meningen med mig" ligger bland annat till grund för en gruppledarutbildning på tio högskolepoäng vid högskolan Menighetsfakulteten i Oslo och ingår även i utbildning för ungdomsledare på Sigtuna folkhögskola.

Träffarna tar upp tolv känsloteman, som sorg, rädsla och ilska. Ungdomarna får bland annat

"Jobbiga känslor uppfattas som något obehagligt som ska skjutas bort.

”Många unga uppfattar inte kroppen som en trygg plats.”

reflektera över var känslan sitter i kroppen och hur de gör när de själva eller någon annan känner den. Deltagarna får också fundera över tolv existentiella meningsteman, som ensamhet, längtan och själv-identitet.

– Det handlar mycket om självet, vem man är och hur man upprättar sina gränser. Vem jag är och vad som är meningen i mitt liv är de yttersta existentiella frågorna.

Ett annat tema är mening i livet. Man brukar skilja på mening med livet, det vill säga ett syfte som är större än en själv, och mening i livet, alltså att en person upplever sin vardag som meningsfull. Dessa två behöver hänga ihop för att man ska ha en bestående upplevelse av mening.

Under träff tolv får deltagarna reflektera över vad som bidrar till balans och mening.

– Träff två har fokus på mening i livet och handlar om hur deltagarnas vardag ser ut, vad som känns bättre och vad som känns utmanande. De får reflektera över vad som fyller på med kraft och bidrar till balans och mening. I träff tolv undersöker man meningen med livet.

Det är bra att arbeta med dessa teman i grupp, enligt Christina Lloyd, för att möta ungas känslor av ensamhet och behov av gemenskap. Hon tycker att det är underbart när personer som upplevt sina tankar och känslor som konstiga, plötsligt får höra andra beskriva liknande saker.

– I början säger nästan alla: "Jag trodde att det bara var jag som kände på det här sättet, vad skönt att jag inte är ensam". Att känna igen sig i andra och att uppleva gemenskap är viktiga delar av att vara människa, säger Christina Lloyd. ◀

Konsulentstödda familjehem
i mellersta och södra Sverige

Familjehemspoolen har arbetat med konsulentstödda familjehem sedan 1992.

Konsulenter med gedigen kompetens och erfarenhet.
Hög tillgänglighet och en fördelaktig prisbild.

Kontakta vår samordnare

Caroline Åkerhielm

076-760 76 08

www.familjehemspoolen.se

Familjehemspoolen

Grödbygården

EN KUPAD HAND FÖR LIVET

En chans för familjen

Grödbygården ligger i nordöstra Skåne, i en by omgiven av hav, sjöar och bokskogar. I frisk miljö skapar vi förutsättningar att ta fatt i den utvecklingstråd som slagit knut baserat på vår långa erfarenhet och unika kompetens. Genom behandling hjälper vi barn och föräldrar till trygga relationer. I utredningsuppdrag vägleder våra noggranna observationer till val av insatser.

Vill du veta mer? Ring 0456-229 41 eller besök www.grodbygarden.se

Hur jobbar du med existentiell hälsa?

TEXT JENNIE AQUILONIUS

MARIE-LOUISE SÖDERBERG,
beteendevetare och sakkunnig i ensamhetsfrågor på SPF Senioreerna

– Jag jobbar för att stärka gemenskap och meningsskapande bland äldre. Med åldrandet kommer en upplevelse av att "snart finns jag inte mer" och tankar som: Vem blev jag? Vem är jag? Vad var meningen med mitt liv? Vad vill jag hinna med nu? Vad händer när man dör? I bästa fall har

man någon att dela tankarna med, men alla har inte det och då blir ensamheten större. Det är viktigt att känna samhörighet, att man är en del av något större. Jag har till exempel utvecklat livsberättargrupper, samtalsgrupper för äldre, en metod som används av bland annat Sveriges stadsmissioner och olika församlingar.

Hur går livsberättargrupperna till?

– Deltagarna träffas tio gånger och samtalar om sina liv. De berättar om sin barndom, ungdom och vuxenlivet fram till pensioneringen. De sista gångerna pratar man om hur ens liv ser ut nu, vilka hinder och möjligheter som finns för att få en så bra livskvalitet som möjligt och blickar framåt. Att dela saker med andra gör att man känner sig mindre ensam.

Du leder också en självporträttskurs tillsammans med en konstnär, vad händer där?

– 70-plussare får porträttera sig själva och varandra. Deltagarna får bland annat ta med ett foto från när de var unga och sedan sitta med en spegel och rita av sig själva. Jag har också smugit in delar av livsberättartemat. Det är viktigt att stärka det meningsskapande. På ålderns höst kan meningen vara att se tillbaka på sitt liv och vad man faktiskt har klarat av och fått vara med om, men också att man kan fundera på hur man vill leva den tid man har kvar.

THOMAS ERICSON,
psykoterapeut och leder kurser i existentiell hälsa

– När jag möter en människa i terapi är det per definition ett existentiellt samtal. Många kommer för att de känner att livet inte är så meningsfullt eller att de har svårt att känna hopp. I terapin kan man orientera sig och finna vägar vidare. Jag är också med och leder kurser i existentiell hälsa inom Immanuelskyrkan.

Hur ser kursen ut?

– 21 deltagare och tre till fyra ledare träffas sex gånger. Varje tillfälle handlar om ett eller två av Världshälsoorganisationens åtta delområden inom existentiell hälsa, som mening i livet och upplevelse av förundran. Vi börjar med att kort introducera delområdet, sedan delar vi in deltagarna i smågrupper som samtalar utifrån ämnet. Vi utgår från det som gruppen tycker är viktigt att tala om och har även möjliga startfrågor, som "Finns det något som ger dig hopp?" eller "Finns det något som får dig att känna samhörighet med ett större sammanhang?" Fokus ligger på att reflektera utifrån sitt eget liv och att lyssna på andra.

Vad gör det med människor att få prata om existentiella frågor?

– Behovet av att få samtala om existentiella frågor har funnits lika länge som människan. Många uttrycker att de pratar om det här allt för sällan och att det känns viktigt att få sätta ord på hur man tänker. Samtalen ökar medvetenheten om vem man är och vem man vill vara, vilket kan bidra till ökad existentiell hälsa. Jag ser våra kurser som aptitretare, att vi sätter deltagarna på ett spår där de efteråt kan läsa vidare och söka sina sammanhang för fortsatta samtal.

”Med åldrandet kommer tankar som: Vem blev jag? Och: Vad vill jag hinna med nu?”

JAN ARONSSON,
*existentiell psykoterapeut
 och håller existentiella
 salonger*

– Jag jobbar utifrån non-duality-filosofin, som innebär att vi egentligen lever i en verklighet som är mental och inte materiell. Vi upptäcker världen genom våra fem sinnen och utifrån dessa erfarenheter skapas det empiriska jaget. Det jag som ser, äter och gör saker, och det jag som de flesta människor identifierar sig med. För att nå en högre nivå av identitet behöver vi inse att vårt sanna jag egentligen är vårt medvetande, det jag som är medvetet om våra erfarenheter. Om du tar en klunk kaffe så känner du smaken av kaffet, smaken är ett av de fem sinnen som det empiriska jaget består av. Men vem är det som känner smaken av kaffe? Jo det medvetande som är medvetet om smaken av kaffe. Jag hjälper klienterna att nå den insikten och att hantera konsekvenserna av insikten för att förbättra sin existentiella hälsa.

Vad händer när man når dit?

– Man slutar identifiera sig med en skev bild av vem man är och blir mer harmoniserad och autentisk. Man blir den man i grund och botten är. Det betyder att man har tankar, känslor och en kropp, men man är inte sina tankar, känslor eller sin kropp. Då skapas en fundamental bas som ger en ökad förmåga att härbärgera tankar och känslor. Om man kan se att jag har ångest, men jag är inte ångest, då mår man genast bättre.

Du håller också en existentiella salonger, vad är det?

– Jag har haft salongen i 20 år och den är ett sätt att möta människors existentiella behov. Jag brukar inleda och prata om ett tema, och sedan följer ett allmänt samtal där människor får diskutera sina tankar.

→ Vill du ha mer av SOCIONOMEN?

Vi finns i flera kanaler, du hittar oss på LinkedIn, Facebook, Instagram och i vårt nyhetsbrev.

riande

Lundäng HVB

Pojkar 12-17 år med
 psykosocial problematik

Nässlan HVB

Flickor 12-17 år med
 psykosocial problematik

Vi erbjuder:

- Professionellt team med:
*Specialistläkare i barnpsykiatri, leg psykolog,
 leg psykoterapeut, socionom, leg psykoterapeut
 samt behandlingspedagoger.*
- NP-utredningar,
 psykologutredningar
- Evidensbaserat
 behandlingsarbete
- Familjearbete

Konsulentstödda
 familjehem 0-20 år
 —
 Nyköpings kommun

www.riande.se

070-493 49 08

"ATT AGERA GER HOPP"

Det är inte längre självklart att nästa generation får det bättre. Gunilla Bergsten, chef för Bris stöd online, vittnar om en uppgivenhet hos många barn och unga, men tröstar sig med att Bris i alla fall gör något.

TEXT TIM ANDERSSON FOTO MARGARETA BLOOM SANDEBÄCK

Gunilla Bergsten har ägnat en stor del av sitt yrkesliv åt barn och unga, inom missbruksvården, på HVB-hem, BUP och nu på Bris.

MÖTET: GUNILLA BERGSTEN

D

DET SPRIDER SIG en hopplöshet bland landets barn och unga. Åtminstone i den snabbt växande grupp – över 60 000 kontakter under 2024 – som vänder sig till Bris. Det handlar om en uppgivenhet inför framtiden, och en frustration inför vuxenvärldens och makthavarnas oförmåga att ge dem förutsättningar för ett bra liv.

På enheten stöd online arbetar ett fyrtiotal socionomer och ungefär lika många tinvikarier. Gunilla Bergsten är deras chef.

– Jag tror att hopplösheten är ett samhällsproblem som vi har på bredare nivå än att den bara skulle gälla ungdomar, men den är väldigt tydlig hos dem.

Hennes dialekt är från Gävle, där hon växte upp: tjocka "l", vokalerna en bit bak i munnen, men rötterna finns i västerbottnisk arbetarklass. Gunilla Bergsten gjorde som många andra i hennes generation en klassresa, och det var ingenting som hennes föräldrar ansåg som något konstigt.

– Vi pratade om det på lunchen här i går, att när jag var ung, på 60- och 70-talet, var det självklart att saker och ting gick framåt, och att nästa generation skulle få det bättre än den

tidigare. Vi hade en tilltro till samhället: nog fanns det problem – men dem skulle vi lösa. Det där är borta i dag.

Stöd online har de senaste åren befunnit sig i expansion. Medarbetarna är dubbelt så många som när Gunilla Bergsten axlade chefsposten 2019. Tillgängligheten har samtidigt utökats: Sedan fyra år tillbaks kan man höra av sig dygnet runt, och numera också över chatt och sms. De flesta kontakter Bris skriftligt.

– Jag är ju gammal, och tycker att kuratorerna ger ett mycket bra och kvalificerat stöd i telefon: Barnen får höra en röst, och det blir ett omhändertagande där som jag egentligen anser är bättre. Men barn har närmare till att skriva. Ska du chatta måste du först skapa ett konto, men har du en telefon är det bara att skicka iväg ett sms.

TROTS DEN STORA tillgängligheten är det ofta köer, särskilt under kvällar och nätter. Så vad är det barn och unga köar för att få tala om? Det vanligaste ämnet är psykisk ohälsa. På senare år har självskadebeteende, ätstörningar och

Gunilla Bergsten

Gör: Chef för stöd online, Bris.

Bor: I Stockholm.

Familj: Man och två vuxna barn.

På fritiden: Läser böcker, lagar mat, har ett fritidshus och umgås med familj och vänner. "Det är sådant som alla svarar – särskilt när man inte har några fritidsintressen! Gud, hur ska det bli att gå i pension?"

” När barn pratar med oss om rasism uttrycker de det inte så ens själva, fast det är uppenbart att det är vad de talar om. ”

- suicidtankar intagit en mer central plats i samtalen. Här är avsaknaden av framtidstro tydlig.

Det är den också bland de unga som dragits in i brottslighet. Under 2023 ökade kontakterna till Bris kopplade till kriminalitet med 60 procent – om än från låga nivåer – och hälften av dem handlade om gängrelaterad sådan. Somliga av de barn och tonåringar som hör av sig vill hoppa av, men vet inte hur.

– Jag tror att en del av varför barn väljer att gå med i olika gäng är för att de tänker att alla andra vägar är stängda: ”Det finns ingen plats för mig i det här samhället. Jag kommer inte fixa skolan – jag kommer inte ens in på krogen, fast jag har åldern inne.”

Så var kommer den inställningen ifrån? I horisonten för en mer allmän uppgivenhet finns naturligtvis krigen och klimatkrisen, men för de individer som känner sig utmanövrerade från samhällsgemenskapen handlar det om andra saker: ekonomisk utsatthet, utanförskap, segregation.

I BOTTEN FINNS också ett annat stort problem: rasism. Det förekommer kanske inte längre så ofta i den allmänna debatten, men på Bris möter man ständigt fenomenets effekter – oavsett vad man väljer att kalla det.

– När barn pratar med oss om rasism uttrycker de det inte så ens själva, fast det är uppenbart att det är vad de talar om. Jag tänker att det beror på att det är så himla vanligt. De har ingen överskrift på problemet, utan berättar om något som bara ständigt pågår. Det är så självklart att de blir särbehandlade.

Det kan göra henne galen av ilska, säger hon.

– Så länge vi inte kan bringa hopp till barn i – jag gillar inte uttrycket ”utsatta områden”, utan föredrar ”politiskt eftersatta områden”.

Innan vi kan ge dem hopp kommer det här inte att lösa sig.

Bris har en unik roll genom samtalen med barn som själva är en del av gängkriminaliteten. Hur hjälper man dem att se möjliga utvägar?

– Ja, hur gör man? Man måste försöka att göra det tillsammans med dem: Hur skulle det här kunna gå till? Det är klart, deras dilemma är ju inte helt taget ur luften. De är också realistiska, för hur lätt är det egentligen att kliva ur? Men om inte vi har hopp om dem – vem ska då ha det?

MED TANKE PÅ behoven: Behöver Bris mer pengar? Gunilla Bergsten vrider lite på sig inför frågan. Organisationens potential att utvecklas är direkt relaterat till nivån på stödet. Och naturligtvis vill alla ha mer pengar. Samtidigt...

– Det finns en hel del kringresurser som behöver byggas ut för barn och unga. Många klagar på att BUP har så långa köer, men jag tänker så här: Alla ska inte till BUP. BUP ska handla om ett litet skikt av barn och unga med väldigt stora problem. Däremot krävs en basnivå där man snabbt fångar upp dem.

Gunilla Bergsten har ägnat en stor del av sitt yrkesliv åt barn och unga, först inom narkomanvården, där även ungdomar fanns, sedan på

Bris stöd online

- Barn och unga kan nå Bris via telefon, sms, mejl och chatt. All kontakt är gratis och sker anonymt.
- I stödverksamheten arbetar kuratorer och en del volontärer.
- Det finns också ett forum, Peers där barn och unga kan diskutera olika frågor anonymt och på ett säkert sätt. Forum modereras av Bris personal och alla inlägg granskas innan publicering.
- Just nu pågår ett projekt för att utveckla nya stödfunktioner, till exempel utvecklas AI-funktioner. Barn och unga deltar löpande i utvecklingen.

MÖTET: GUNILLA BERGSTEN

→
"Ska man ha ett hälso-
program värt namnet
behöver man lägga
en hel del resurser
på skolan."

” Man behöver lägga en hel del resurser på skolan. Det är där barnen är – eller ska vara. ”

► HVB-hem, och slutligen under 17 år på BUP.

Innan hon kom till Bris var hon chef på en mottagning i Stockholm där de tog emot alla som sökte för en första bedömning. Det är en modell hon tror på, säger hon.

– Jag tyckte att det blev ett lugn i det: Folk visste att de kunde komma. Sedan fortsatte ju inte alla hos oss, utan vi hänvisade dem vidare: ni behöver gå till familjerådgivningen, ni ska till första linjen, och det här behöver skolan adressera.

Ja, Bris är bara det första lågtröskelstödet, poängterar hon. Andra måste vara beredda att ta vid och fanga upp barnen. Politiken är just nu inriktad på repressiva åtgärder, konstaterar hon – ”lås in dem och kasta bort nyckeln” – men för ett långsiktigt arbete krävs satsningar på första linjens psykiatri och på skolan.

– Man håller nu på att utreda ett nationellt hälsoprogram för barn och unga, på regeringsuppdrag. Det är väldigt vällovt, men om man ska ha ett hälsoprogram vårt namnet behöver man lägga en hel del resurser på skolan, för det är där barnen är – eller ska vara.

GUNILLA BERGSTEN SER sig själv i första hand som kliniker, och som chef saknar hon den direkta kontakten med klienter. Kanske återvänder hon till familjerådgivningen efter pensionen. Helt bortkopplad är hon dock inte från vardagslivets familjebekymmer: en gång i månaden svarar hon på frågor från tonårsföräldrar i tidningen Tara (texterna publiceras också på Amelia).

– Oss emellan kan jag ibland tycka att jag bara sitter och häver ur mig plattityder! Men de är väldigt nöjda och det läses och så.

Hon hostar.

– Nej, men jag tycker att det är lite kul. Även om det väldigt ofta blir samma svar: ”Du behöver prata med din pojke.” ”Kan du vara nyfiken inför det här?” ”Försök att inte bli arg!”

Kommer frågorna verkligen från läsare?

– Inte alla. Ibland får jag frågor direkt från Tara, men en del kommer via Bris vuxentelefon.

När hon började på BUP för många år sedan fanns det en stolt självbild inom verksamheten som kunde formuleras så här: ”Vi ger inte råd”. Gunilla Bergsten tycker dock att den inställningen är väldigt snål, säger hon.

– Om man tycker någonting kan man väl säga det. Man kan i alla fall föra ett resonemang om en framkomlig väg, eller vad man tänker om dilemmat. För det gör man ju – tänker om det.

Handlar inte också det om hopp? När man ger ett råd visar man samtidigt att det finns möjliga lösningar.

– Precis: Du behöver inte göra slut med din unge bara för att ni bråkar!

Redan steget att formulera sig är orsak till hopp, poängterar hon. Det gäller också de barn och unga som kontaktar Bris. Att antalet kontakter har ökat så snabbt de senaste åren måste inte bara förklaras utifrån ett vidgat behov och utökad tillgänglighet, utan också med en större oräddhet hos dem som söker stöd och råd.

– Sådant som psykisk ohälsa har blivit mer pratablet nu. Det är inte längre någonting skamligt.

Hur är det med din egen framtidstro?

– Jag tänker ibland på min gamla svärfar framför nyheterna: ”Varför gör de så här?” Jag vet inte om det är en åldersgrej, men jag känner igen mig i det. Man ser hur de gör en parkeringsplats av Gaza och hur folk dör som flugor – det är så hopplöst att det inte finns ord. Samtidigt blir jag så här: Man måste ändå tro att saker och ting svänger.

Pliktskyldigt tro?

– Ja lite! Men också baserat på att det brukar gå upp och ned. Det är klart att det är mörkt, men jag tröstar mig med att vi på Bris gör saker: Vi försöker förmedla hopp, och vi arbetar med påverkan för barns rättigheter. Att agera ger också hopp. ◀

Så har Falun gjort unga drogfria – genom belöning

Metoden har både kritiserats och hyllats, och varit drivande till ändringar i dansk lagstiftning. Nu har Move-modellen, som ska hjälpa unga med drogproblem, kommit till Sverige.

TEXT TOMMY JOHANSSON ILLUSTRATION GETTY IMAGES

Metoden som i Falun gjort 7 av 10 unga med drogproblem drogfria kommer ur-

sprungligen från Danmark. Sheila Jones, som var med och utvecklade Move-metoden vid Århus universitet, är nu verksam vid högskolan i Dalarna.

– Move-metoden bygger på en kombination av delbehandlingar, som motiverande samtal (MI), KBT, förstärkningsmetod och en omfattande eftervårdsfas, berättar hon.

Det ska vi strax återkomma till, men först ett par saker som är viktiga att belysa. Det ena är målgruppen. Metoden riktar sig bara till personer med drogproblem, inte personer med allvarlig beroendeproblematik, vilket är en viktig distinktion.

– I de fall det handlar om allvarliga beroen-

Sheila Jones
FOTO: ERIKA HELLSTRÖM

deproblem, ett heroinmissbruk till exempel, så är det vårdinsatser som ska till, säger Sheila Jones.

Det andra är sammansättningen av delbehandlingar, som är resultatet av det så kallade Metodprojektet, en undersökning som gjordes i Danmark mellan 2014 och 2018. 460 klienter i åldrarna 15–25 delades in i fyra grupper, där varje grupp genomgick olika behandlingar. Gemensamt för

alla var tolv samtal utifrån MI och KBT, men medan en grupp bara fick de tolv samtalen kunde en annan grupp också få förstärkning i form av ekonomisk ersättning eller eftervård, eller båda.

I den grupp där MI- och KBT-samtalen kombinerades med förstärkning och eftervård, det som senare blev Move, fullgjorde 49 procent av klienterna alla MI-träffar och av dessa blev 51 procent till slut helt drogfria.

– Eftervårdsfasen är oerhört viktig. Många klienter upplever att utvecklingen går åt fel håll efter MI-fasen. Man kanske isolerar sig eller

” Eftervårdsfasen är oerhört viktig. Många klienter upplever att utvecklingen går åt fel håll efter MI-fasen. ”

Move-metoden

Move-metoden börjar med tolv motiverande samtal med inslag av KBT, ett samtal i veckan. Först görs en screening av klienten, därefter sätter man upp mål tillsammans och inleder insatser.

Eftervårdsfasen pågår i sex månader. Då minskar kontakten med behandlaren. Under tre månader hörs man via telefon en gång i veckan och träffas en gång i månaden. De sista tre månaderna minskar telefonkontakten till varannan vecka och man ses en gång. Projektet i Falun genomfördes 2021–2022.

Metodprojektet

Behandlingen som de olika grupperna i det danska Metodprojektet fick såg ut enligt följande:

1 Grupp 1: MI och KBT. Utfall: 25 procent fullgjorde den primära fasen, det vill säga samtliga tolv samtal, av behandlingen. Av dessa blev 37 procent helt drogfria.

2 Grupp 2: MI, KBT och förstärkning. Utfall: 46 procent fullgjorde den primära fasen av behandlingen. Av dessa blev 30 procent helt drogfria.

3 Grupp 3: MI, KBT och eftervård. Utfall: 39 procent fullgjorde den primära fasen av behandlingen. Av dessa blev 32 procent helt drogfria.

4 Grupp 4: MI, KBT, förstärkning och eftervård. Utfall: 49 procent fullgjorde den primära fasen av behandlingen. Av dessa blev 51 procent helt drogfria. Denna kombination blev Move.

► börjar använda droger igen. Men eftersom man har en fortsatt kontakt med behandlaren så kan man periodvis intensifiera arbetet och komma på rätt spår igen, säger Sheila Jones.

Vikten av en lång eftervård ligger i linje med befintlig forskning, bland annat från amerikanska myndigheten National Institutes of Health och Yale, som visar att risken för återfall är vanligast de 90 första dagarna efter behandling.

Helt okontroversiell har Move-metoden inte varit. Behandling genom förstärkning, det vill säga att belöna ett visst beteende, har ifrågasatts av såväl politiker som medier.

– I Danmark var det väldigt kontroversiellt. Man frågade sig varför missbruk ska belönas. Det har provocerat även i Sverige, säger Sheila Jones.

I FALUNS MOVE-MODELL handlar förstärkningen om att klienterna får ett presentkort värt 200 eller 500 kronor varannan gång de kommer till en träff. Villkoret för att få 200 kronor är att man kommer till samtalet och för att få 500 kronor behöver man ha varit drogfri de senaste två veckorna, vilket påvisas genom frivilliga urinprover.

Sedan Move-metodens resultat presenterats har dock kritiken avtagit, förklarar Sheila Jones. Faktum är att det i Danmark resulterat i en lag-

” I Danmark var det väldigt kontroversiellt. Man frågade sig varför missbruk ska belönas. Det har provocerat även i Sverige. ”

ändring vad gäller försörjningsstöd.

– Försörjningsstödet dras ju ner om man får in pengar från annat håll, från presentkort till exempel. Genom den här lagändringen omfattas inte klienter inom den här målgruppen längre.

I Falun har 30–35 ungdomar behandlats enligt Move sedan projektet inleddes 2021 och precis som i Danmark har resultatet varit positivt.

– Vi har sett väldigt goda resultat. 70 procent av de ungdomar som behandlats blir under insatsen drogfria, och av dessa har 65 procent också fått en insats inom psykiatrin.

Men vägen dit har inte varit enkel. Eftersom metoden inte kräver att klienterna ska vara drogfria under behandlingstiden har socialtjänsten varit skeptisk.

– Det har funnits en stor oro inom kommunen. Handläggare har känt att det är deras ansvar om något händer med ungdomarna, säger Sheila Jones.

FÖR ATT HITTA en fungerande samverkan krävdes många och långa samtal med Magnus Nordahl, chef för barn och familj på socialförvaltningen i Falu kommun. Tillsammans gick de igenom Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende och kunde landa i en överenskommelse om att minskning var ett okej mål, med ambitionen att uppnå drogfrihet.

– Alla klienter klarar inte av att uppnå drogfrihet. I de fallen måste en minskning ses som ett okej steg i stället för att vi exkluderar dem från behandling, säger Sheila Jones.

ÖVERENSKOMMELSEN har också gynnat tillitsarbetet mellan klient och behandlare, menar hon. Det första som händer vid varje träff är nämligen att klienterna får berätta om de tagit några droger den senaste veckan. Under de första samtalen brukar nästan alla klienter fråga vad som händer om man svarar på den frågan, förklarar Sheila Jones.

– Behandlaren svarar då att det inte händer någonting. Samtalen förs under sekretess och ungdomarnas öppenhet om sin droganvändning får inga rättsliga konsekvenser. Att kommunen inte anmäler ungdomarnas droganvändning har lett till att ungdomarna väldigt tidigt öppnar upp sig om sitt bruk av droger, och ofta också om andra problem, säger hon.

Vad skulle du säga har varit svårast med att anpassa Move till en svensk kontext?

– Det är kontrollen som jag upplever har varit väldigt framträdande i Sverige. När jag pratar med svenska kommuner om Move så landar också samtalen ofta i ”vad är min inställning till droganvändning?”. Det ska ju egentligen inte ha någon betydelse.

– Jag tror att det i grunden handlar om ideologin om det drogfria samhället. Det är en väldigt fin ideologi men det är också en utopi. En kollega sa en gång att ibland blir det bästa ett hinder för det goda. ◀

KOMMENTAR

Efterlyser tydligare riktlinjer

Inför att Move skulle införas lade Magnus Nordahl på socialförvaltningen i Falun ner mycket jobb på förarbetet. Det var viktigt att se till att man höll sig inom lagens ramar.

TEXT TOMMY JOHANSSON

I slutet av 2020 larmade Polisen och Faluns Brottsförebyggande råd om att droganvändningen bland unga ökat i kommunen. Det blev starten på det projekt som ledde till att man introducerade Move-metoden i Falun.

Förarbetet blev omfattande, förklarar Magnus Nordahl, chef för barn- och familjesektionen i Falu kommun. Inte minst eftersom skadereducering och belöningsystem, båda centrala delar i Move, är kontroversiellt i Sverige.

– Det var viktigt för mig att se över hur det här arbetssättet förhöll sig till de nationella styrdokumenterna och att det låg i linje med lagstiftningen, säger han.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende granskades, så även det nationella vård- och insatsprogrammet för personer med skadligt bruk och beroende.

– Om man bryter ner Move-metoden i sina beståndsdelar så ser man också att metodens delar återfinns i vård- och insatsprogrammet. Det är bara inte paketerat på samma sätt, säger Magnus Nordahl.

Är de nationella styrdokumenterna för otydliga?

– Ja, och det tycker jag man ser på flera områden. Jag tycker att vi i Sverige ibland får lite väl diffusa svar på hur arbetet ska bedrivas lokalt. Där skulle man önska lite mer styrning.

Hur har ni arbetat för att få personalen att känna sig trygg med Move?

– Vi har haft ett tätt samarbete med aktören som skött behandlingen och hela tiden haft en samsyn i vad vi gör. Det har byggt på starka rutiner kring rapportering mellan socialsekreterare och behandlare, och en tydlighet kring vad som gäller om man behöver göra en ny bedömning kring klienten.

Vad gäller kring anmälningsplikten?

– Det som kan föranleda en ny bedömning eller en orosanmälan är om man ser allvarliga förändringar i klientens beteende. Det kan vara att droganvändandet plötsligt inte minskar längre eller att det eskalerar. ◀

Magnus Nordahl
FOTO: PRIVAT

Studenter från Umeå i norr till Malmö i söder tävlar om priset Årets bästa c-uppsats. Först ut av de nominerade är uppsatser från Uppsala-, Lund- och Umeå universitet.

Läs alla bidrag
PÅ SOCIONOMEN.SE
/C-UPPSATS

Nu är årets C-uppsatstävling igång!

TEXT TOMMY JOHANSSON

MAYA ELDER & KAJSA JOHANSSON
Uppsala universitet

MICHELLE NILSSON & MAX PALMGREN
Lunds universitet

JULIA ZAKRISSON & BIANCA DARTLAND
Umeå universitet

Vad handlar uppsatsen om?

Kajsa: Den handlar om hur barn som blivit utsatta för våld i nära relation görs delaktiga på behandlingssidan och myndighetssidan inom socialtjänsten och hos kvinnojourer. Vi har också tittat på hur delaktighet definieras inom de här tre olika verksamheterna.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Kajsa: Alla verksamheter talade om barns delaktighet som att informera, lyssna och möjliggöra delaktighet. Samtidigt var det inte tydligt definierat på arbetsplatserna.

Maya: När vi frågade intervjupersonerna om de har en gemensam definition på arbetsplatsen så svarade nästan alla att de tror och hoppas det, men att det inte var något man hade pratat om.

Vem bör läsa uppsatsen?

Maya: Alla som jobbar med barn i allmänhet, inte bara våldsutsatta barn. Om man inte har en gemensam, tydlig och uttalad syn på delaktighet så kan uppsatsen kanske skapa diskussioner på arbetsplatsen, där man tillsammans reflekterar över hur man definierar delaktighet.

Vad handlar uppsatsen om?

Max: Vi har skrivit om IPS-metoden och hur den används i Sverige. IPS står för individual placement and support och är utvecklad i USA. Den används för att hjälpa människor att hitta jobb och är utvecklad för människor med olika typer av psykiska sjukdomar.

Michelle: Vi har riktat in oss på människor med skadligt bruk och beroende, för att se hur metoden fungerar när den används till en ny målgrupp.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Max: Alla arbetsspecialister som vi intervjuat runt om i Sverige ser positivt på metoden, man upplever att det finns ett fokus på arbetsrehabilitering, att arbetet måste komma först och att man sedan lär sig under arbetstiden. Ibland fanns det en känsla av att de intervjuade nästan var frälsta av metoden, att man blev okritisk gentemot den.

Vem bör läsa uppsatsen?

Michelle: Även om man behöver förhålla sig mer kritisk till metoden än vad många av våra intervjuade gör, så finns det många delar som man kan ta till sig av så den kan vara intressant för alla som jobbar med människor i utsatthet.

Vad handlar uppsatsen om?

Bianca: Om det förebyggande arbetet mot sexuella övergrepp inom Sis. Vi visste att det fanns massa rapporter om vad som sker på Sis men att det saknades forskning om det förebyggande arbetet.

Hur gick ni till väga?

Bianca: Vi har tittat på rapporter från Barnrättsbyrån, Riksrevisionen och IVO, och så har vi använt oss av olika teorier om institutioner i vår analys. Vi har också intervjuat fyra yrkesverksamma personer på olika nivåer inom Sis.

Vilka är de viktigaste resultaten?

Julia: Det är nog att utbildningen inom Sis brister. Det saknas en kontinuitet och de anställda ges inte möjlighet till vidareutbildningar och går inte de utbildningar som behövs. Det finns även en tystnadskultur inom Sis, både bland personalen och de utsatta.

Vem bör läsa uppsatsen?

Julia: Alla skulle jag säga. Det finns så lite kunskap om Sis generellt men framför allt om vad som händer innanför väggarerna.

LÄS MER!
Längre
intervjuer på
sacionomen.se

Vem vinner priset för Sveriges bästa C-uppsats?

Socialhögskolorna på landets universitet och högskolor väljer själva ut den bästa C-uppsatsen på respektive socionomutbildning. Uppsatserna presenteras i Socionomen och en vinnare av en expertgrupp. Den vinnande författaren får ett stipendium på 10 000 kr. Prisutdelningen sker under Socionomdagarna den 25-26 november 2025.

Missa inte ÄR DU STUDENT? SE HIT!

Du vet väl att du som är studentmedlem i Akademikerförbundet SSR kan ta del av allt innehåll på socionomen.se – helt gratis!

*Studentmedlemskap i Akademikerförbundet SSR är kostnadsfritt under hela studietiden.

Arbetsglädje

"Jag älskar mitt jobb", säger Sanna Andersson, enhetschef på Victor. "Det är inspirerande att jobba med människor i förändring."

BEROENDE- VÅRD UTANFÖR DÖRREN

I Göteborg har ett boende för hemlösa kroat arm med ett mobilt beroende-team från Sahlgrenska. Det gör att klienterna får direkt kontakt med sjukvården, bara genom att öppna lägenhetsdörren.

FOTO ANNA-LENA LUNDQVIST TEXT TOMMY JOHANSSON

Kreativitet

"De som bor här är väldigt rara och ofta missförstådda. Det är en fantastisk grupp, driftiga och kreativa, även om samhället inte alltid ser det", säger Sanna Andersson, ståendes framför en målning som en av klienterna skapat.

Ansvar

På boendet är det tillåtet att befinna sig i ett aktivt bruk. "Vi dömer inte", säger Sanna Andersson. Samtidigt understryker hon vikten av att göra en orosanmälan om bruket skulle eskalera. Man arbetar också mycket med informationsöverföring gentemot klienterna, förklarar hon. Om man till exempel får veta att det cirkulerar amfetamin med farliga substanser som fentanyl så tar man upp det med de boende. Då kan de i sin tur göra medvetna val.

Samarbete

Boendet samarbetar bland annat med Skyddsvärnet, som stöttar, motiverar och bygger relationer med de boende.

Träning

Erland Caceres är boendeombud på Skyddsvärnet. Här leder han ett träningspass på gymmet.

I snart två och ett halvt år har boendet Victor, beläget i stadsdelen Högssbo i sydvästra Göteborg, varit i drift. Här erbjuder man stöd till personer med substansbruk som befinner sig i hemlöshet, och där det inte sällan finns någon typ av psykisk ohälsa med i bilden.

– Klienterna kommer hit efter beslut från socialtjänsten om boendeinsats. Innan kan de ha befunnit sig i en annan boendesituation som de inte klarat av, eller så kommer de från en akut hemlöshet, det vill säga direkt från gatan, säger Sanna Andersson, enhetschef på Victor.

Boendet kan i viss mån beskrivas som ett lågtröskelboende, det vill säga ett stödboende som tillåter drog- och alkoholmissbruk. Samtidigt är det inte en helt korrekt beskrivning, förklarar Sanna Andersson.

– Ja och nej. Vi jobbar med fler insatser än bara tak över huvudet och mat i magen, vilket lågtrös-

kelboenden ofta förknippas med, säger hon och fortsätter:

– Själva lågtröskelaspekten är att det ska vara lätt att komma till oss. Så länge det finns öppna platser är man välkommen direkt. Det finns inga kriterier man måste möta förutom att tillhöra målgruppen.

Vad krävs för att få verksamheten att fungera?

– Framför allt ett stort engagemang från medarbetarna, att man vill jobba med målgruppen och känner sig motiverad. Sedan har vi också två

Olika länge

Klienterna stannar på boendet mellan tre till arton månader, beroende på individens behov.

metodhandledare som jobbar med verksamhetsutveckling och som håller koll på var vi befinner oss i arbetet med olika klienter.

Vilka skulle du säga är de största utmaningarna?

– Det här är en målgrupp som lever ett tufft liv med många utmaningar, som saknar sociala nätverk och en grundtrygghet i samhället, och som hanterar konflikter på ett annat sätt än du och jag.

– Där kan det vara svårt att hitta balansen mellan att skapa en trygghet på boendet kontra att inte döma eller ge för hårda konsekvenser när en klient agerar på ett icke socialt accepterat sätt.

Det som får boendet Victor att sticka ut är samarbetet man fått till med Sahlgrenska universitetssjukhusets LARO-mottagning (läkemedelsassisterad rehabilitering vid opioidberoende). Mer specifikt handlar det om att en sjuksköterska från Sahlgrenskas mobila LARO-team besöker Victor på regelbunden basis.

– Sjuksköterskan kommer hit måndag till torsdag från klockan 08.00 till 10.00, och sitter med under frukostserveringen. Då kan de klienter som vill be om hjälp, berättar Sanna Andersson.

Tanken är att sjuksköterskan ska erbjuda både akut hjälp, till exempel behandling av infekterade sår, och rådgivning kring tillgänglig beroendevård.

– Grundidén är att vi vill öka tillgängligheten till LARO, men det vi från sjukvården möts av när vi kommer ut är att det finns ett så stort behov, säger Sofia Lexén, projektledare för Sahlgrenskas mobila LARO-team, och fortsätter:

– Det är ett problem i den här typen av verksamheter att det bor personer där med stora vårdbehov som man som socialarbetare behöver hantera. Ibland är det rätt svåra medicinska bedömningar.

FÖR EN DEL klienter är LARO inte aktuellt men då kan sjuksköterskan ändå erbjuda stöttning med att skicka in en egenremiss, så att klienten kommer i kontakt med rätt vårdinstans. Det mobila LARO-teamet delar också ut läkemedlet Naloxon och utbildar i hur det ska användas, och erbjuder testning för hepatit-C.

För boendet Victor har det mobila LARO-teamet haft stor betydelse, förklarar Sanna Andersson.

– Det har gjort jättemycket. När man får en bedömning direkt på plats snabbar det på processen. Det här är ju en målgrupp som kan ha lite svårt att passa tider till exempel. Då är det jättebra att det finns en person på plats som hjälper till att starta i gång allt och hjälper en till rätt instans.

Vid sidan av det skadereducerande arbetet är

det i slutändan förflyttning som verksamheten på Victor handlar om, förklarar Sanna Andersson – att hjälpa de boende inte bara bort från gatan, utan också bort från Victor.

Det absolut första man gör är att sätta sig ner med klienten för att skapa en lägesbild. Hur ser bruket ut, vad använder man för droger, befinner man sig i någon konflikt, vad finns det för mål? Sedan tar men det därifrån.

– Mycket handlar om att lägga en grund, till exempel bara en så sak att man får en ID-handling, vilket många saknar. Vårt fokus ligger på att hjälpa dem till en mer självständig vardag. För vissa kan det innebära insatser från funktionsstöd och för andra kan det handla om att ha en bättre grund för boende i lägenhet eller bostad först. säger Sanna Andersson. ◀

LARO

Sahlgrenska universitetssjukhusets mobila LARO-team är ett innovationsprojekt som initialt fått finansiering genom Västra Götalandsregionens innovationsfond. I år har man också fått statligt stöd.

Välkommen hit

När man flyttar in får man ett välkomstpaket: hygienartiklar som deo och tandborste.

Ledord

På välkomstpaketet bifogas ordningsregler där fokus ligger på trygghetsarbete.

På plats

Sanna Andersson är ofta ute i verksamheten. "De spontana mötena är de bästa", säger hon.

BOENDET VIKTOR

Aktiviteter

Förutom målning kan man också spela musik på Victor. Här drar Mikele Yohannes några riff tillsammans med Sanna Andersson.

Vet hur det är

Mikele Yohannes har själv varit fast i missbruk. Nu jobbar han med de boende på Victor, där han berättar om sina erfarenheter.

Framtid

"Jag vill inge hopp", säger Mikele, som vill inspirera till en väg ut ur missbruket. Hans kunskaper har nu efterfrågats av Göteborgs universitet.

JOHAN FAGERBERG, forskare i socialt arbete vid Uppsala universitet.

SÅ FORMAR NYA SOCIONOMER SIN YRKESIDENTITET

När blivande socionomstudenter formar sin yrkesidentitet så präglas den bland annat av ambivalens och av att känna sig som en ”professionell underdog”. Det visar Johan Fagerbergs aktuella avhandling.

TEXT VIKTORIA MYRÉN

Johan Fagerberg, forskare i socialt arbete vid Uppsala universitet, disputerade nyligen med avhandlingen Den idealistiska byråkraten. I studien har han undersökt hur studenter tillägnar sig och förhåller sig till normer, perspektiv, kunskap och färdigheter som de möter under socionomutbildningen.

Det han såg var att fyra olika faser präglar hur de formar sin yrkesidentitet: start, orientering, ambivalens och praktik. Startfasen, som inträffade veckan innan utbildningen formellt drog i gång, präglades av de erfarenheter studenterna tog med sig hemifrån.

– Då var de förhållandevis blanka blad i relation till utbildningen och det här utgör något slags startpunkt för deras identitetsformering som socionomer, säger Johan Fagerberg.

STARTFASEN AVLÖSES sedan av orienteringsfasen under den första terminen, då studenterna dels behövde ”lära sig att bli studenter” och hur utbildningen fungerade, dels introducerades till det sociala arbetets praktik och forskningsområ-

de. Sedan kommer den fas som Johan Fagerberg kallar för ”den ambivalenta fasen” och som utmärks av en krock mellan ideal och verklighet.

– När de kom till utbildningen så gjorde de det med idealet att vilja hjälpa personer genom att etablera personliga relationer till dem.

Men sedan insåg studenterna att de jobbar i byråkratiska system och behöver förhålla sig till lagar och regler och olika resursbegränsningar, säger Johan Fagerberg.

DEN SISTA FASEN kallar han för praktikfasen och den sammanföll med studenternas VFU, verksamhetsförlagd utbildning.

” Det här utgör något slags startpunkt för deras identitetsformering som socionomer. ”

→ Forskningen i korthet

- Avhandlingen Den ideal(istiska) byråkraten är en etnografisk studie där Johan Fagerberg följt 20 studenter under socionomutbildningen.
- I studien analyserar han hur de tillägnar sig och förhåller sig till normer, perspektiv, kunskap och färdigheter som de möter under socionomprogrammet och hur detta relaterar till en socionomidentitet.
- Fältstudierna omfattar delar av studenternas första, tredje, fjärde och femte terminer (av sju) och omfattar ca 270 timmars observationer och 25 intervjuer.

” Risken är att ett införande av mer juridik sker på bekostnad av andra förmågor. ”

- ▶ – Studenterna uppmärksammade att det kan vara känslomässigt utmanande att ha kontakt med de personer som de vill hjälpa och arbetar med. Personer kan exempelvis vara missnöjda med den hjälp de får, eller tycka att de inte får den hjälp de behöver. Och det kan vara svårt att upprätthålla en bra relation till personerna de arbetar med, säger Johan Fagerberg.

Utmärkande för praktikfasen är också att studenterna inser, eller lär sig, att det är viktigt att samverka med andra yrkesgrupper och verksamheter, exempelvis läkare och Arbetsförmedlingen.

JOHAN FAGERBERG, SOM själv har gått socionomprogrammet, blev inte förvånad över resultaten i hans avhandling. Men en sak som han tyckte var intressant var ett ”icke-fynd” han gjorde.

– Jag fann inte att forskning hade en så stark betydelse för studenternas yrkesidentitet. De vände sig inte till forskningen och forsknings-

resultat för att ta reda på hur man skulle handla i specifika situationer, säger Johan Fagerberg.

Det hänger ihop med att den bild som studenterna hade, var enligt Fagerberg, att de situationer de ställs inför som socionomer ofta är komplexa.

– Och det är svårt att hitta ett svar på vad som är rätt eller fel agerande i forskningen. Det var ett övergripande förhållningssätt jag kunde se, att man ansåg att det är mycket komplexa frågor man arbetar med och därmed är svårt att veta vad som är rätt.

Återkommande för Johan Fagerbergs avhandling är hur studenterna rör sig mellan ideal och byråkrati och han konstaterar att ”det kan finnas en poäng i att lära sig sammanföra de två”. Han tror att det är viktigt att studenterna hittar ett sätt att behålla idealismen.

– Det är viktigt att den inte dör ut, det uttrycker de själva, att den ger dem ett slags grundinställning i mötet med klienter.

Johan Fagerberg är väl medveten om att det pågår en översyn av socionomutbildningen och dess innehåll, men han ser inga direkta kopplingar mellan sin forskning och den översynen. Regeringens särskilda utredare har tidigare förespråkat mer kriminologi och juridik i utbildningen, men det är inget som studenterna som Johan Fagerberg följde uttryckte något behov av.

– Risken är att ett införande av mer juridik sker på bekostnad av andra förmågor, exempelvis att förstå social problematik från ett brett vetenskapligt perspektiv, att kunna reflektera och göra etiska avvägningar, säger Johan Fagerberg och tillägger:

– Juridik är en central kunskap för många socionomer. Samtidigt jobbar inte alla socionomer med myndighetsutövning. När studenterna i min studie gjorde VFU varierade betydelsen av lagar beroende på verksamhet.

NÄR DET GÄLLER ungdomskriminalitet säger Johan Fagerberg att vilka kunskaper som behövs för att hantera problemet beror på hur man diagnosticerar det.

– Om man ser det som ett uttryck för en bredare social problematik, som fattigdom och ojämlika livschanser, tror jag att utbildningens generalistutformning redan i dag ger relevanta kunskaper. Om man däremot ser det som främst en polisiär problematik kan jag tänka mig att kunskaper om att samverka med polis och skriva utredningar blir viktigare. ◀

Samiska kvinnor utsatta, både utifrån kön och ursprung

I fyra år har forskare vid Umeå universitet undersökt våld bland samiska kvinnor. Utifrån ett maktperspektiv kan positionen som samisk kvinna vara mer utsatt både utifrån könade och koloniala strukturer, säger forskaren Jennie Brandén. TEXT TOMMY JOHANSSON

Vad är bakgrunden till att man startade det här projektet?

– 2021 gjorde Sametinget en kartläggning om jämställdhet i det samiska samhället. Där såg man att det fanns en påtaglig kunskapslucka om våldsutsatthet bland samiska kvinnor. Det här projektet genomfördes sedan på uppdrag av Sametinget som en del i deras arbete med jämställdhet och att förebygga mäns våld mot samiska kvinnor.

– Sverige har också fått internationell kritik från bland annat Europarådet och FN för avsaknaden av kunskap och forskning om våldsutsatta samiska kvinnor, och avsaknaden av riktat stöd till den gruppen.

Er studie visar att samiska kvinnor är mer utsatta för våld än kvinnor i övriga befolkningen. Vad beror det på?

– Det finns en osäkerhet i den jämförelsen så vi är försiktiga med att dra den slutsatsen. Enkäten riktad till samer i Sverige genomfördes 2021. Den har vi jämfört med en enkät riktad till befolkningen i Sverige i stort, som genomfördes 2017. Så det finns en osäkerhet i att vi jämför olika mätperioder, och sedan är det svårt att säga hur representativt underlaget riktat mot den samiska befolkningen är.

– Men det man kan säga är att samiska kvinnor är minst lika våldsutsatta som kvinnor i Sverige

i stort. Utifrån ett maktperspektiv så kan positionen som samisk kvinna också vara mer utsatt både utifrån könade och koloniala maktsystem.

Finns det någon särskild grupp bland samiska kvinnor som är särskilt utsatt?

– Det vi kan se är att samiska kvinnor under 45 år uppger en betydligt högre våldsutsatthet än äldre kvinnor, det gäller framför allt sexuellt våld. Vi ser också att hbtq-samer uppger en betydligt högre våldsutsatthet än övriga samer.

Är det något som förvånat dig under projektarbetet?

– Det finns tidigare forskning från Norge som visat på liknande resultat. Det som skiljer sig mellan den svenska och norska forskningen var att man i Norge såg en högre våldsutsatthet även bland samiska män. Vi har också kunnat se att samiska kvinnor i Sverige är mer utsatta för rasism och diskriminering än samiska män.

Vad vet man om förövarna?

– Vi har tyvärr inga frågor om förövare med i vår enkät. De frågor om våld som är med i vår enkät är också del av en större folkhälsoenkät vilket har begränsat hur många frågor om våld vi har kunnat ställa. Så vi vet ingenting om förövarna eller de utsattas relation till förövarna. Där behövs mer forskning. ◀

FOTO: MATTIAS PETTERSSON

→ Jennie Brandén

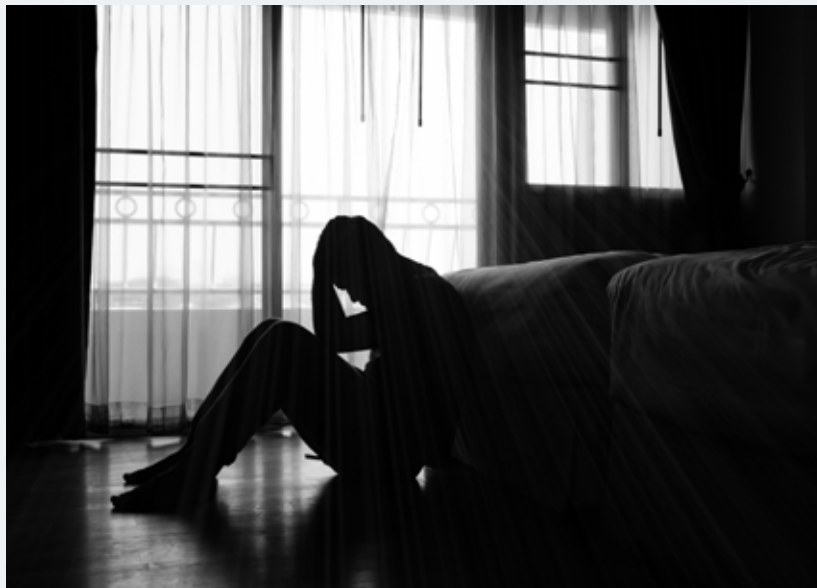
GÖR: Lektor i socialt arbete vid Umeå universitet.

AKTUELL MED: Forskningsprojektet "Våld mot samiska kvinnor", tillsammans med forskargruppen Lávuvuo på uppdrag av Sametinget i Sverige.

Läs mer
aktuell
forskning på
socio.nomen.
se!

FORSKNING I KORTHET

TEXT ANNIKA SJÖBERG FOTO GETTY IMAGES

Ensamheten bland äldre har inte ökat

ÄLDRE. Ensamhet bland äldre är inte mer vanligt nu än för 30 år sedan. I en nationell studie ingick personer som är 77 år eller äldre. Ungefär 12 procent av dem upplevde ensamhet ofta, eller nästan alltid. Ytterligare drygt 20 procent upplevde ensamhet ibland. Det är ungefär lika många som i början av 1990-talet.

Ensamhet var vanligare bland kvinnor, personer med högre ålder, lägre utbildning, psykisk ohälsa, nedsatt mobilitet och ensamboende. Ungefär sex procent kategoriserades som allvarligt isolerade och hade ingen, eller mycket få kontakter med andra. Därmed slår forskarna håll på föreställningen att var och varannan äldre känner sig ensam eller socialt isolerad. Men forskarna bakom studien poängterar samtidigt vikten av att motverka äldres isolering, då ensamhet har en negativ inverkan på livskvaliteten och att det finns ett samband med en ökad risk att dö i förtid.

Referens: Dahlberg L et al, (2024), National trends in loneliness and social isolation in older adults: an examination of subgroup trends over three decades in Sweden, Frontiers in public health

Självordsförsök betydligt vanligare bland våldsutsatta

SUICID. Personer som upplevt våld är mellan två och tre gånger mer benägna att utveckla vanliga psykiatriska tillstånd som depression, ångest, personlighetsstörningar eller missbruk. Samma grupp löper också en markant ökad risk för självmordsförsök och förtida död. Det visar en omfattande studie som fokuserat på hur våld påverkar individers livskvalitet och hälsa på lång sikt. Studien bygger på data som inhämtats från nationella register i Sverige och Finland. Totalt har data från 127 628 individer som behövt specialistvård till följd av att ha utsatts för våld gått igenom. Den studerade gruppen har också jämförts med sina syskon i syfte att bättre förstå eventuella orsakssamband. Genom att använda syskon som kontrollgrupp har man

delvis kunnat eliminera inverkan av gemensamma genetiska och miljömässiga faktorer.

Resultatet visar även att risken kvarstår under flera år efter den initiala våldsupplevelsen, vilket de menar understryker behovet av långvarigt stöd och att mer fokus läggs på att stödja de drabbade, både genom direkt behandling och genom förebyggande åtgärder.

Referens: Sariaslan A, Pitkänen et al (2024), Risk of common psychiatric disorders, suicidal behaviours, and premature mortality following violent victimisation: A matched cohort and sibling-comparison study of 127,628 people who experienced violence in Finland and Sweden. PLoS Med 21(10).

Behandlingshem för vuxna med missbruk med sin grund i psykiatrisk problematik.

Tallgården i Virserum – behandling och utredning med inriktning på KBT.

Hos oss bedrivs verksamheten i rofylld småländsk miljö med närhet till både samhälle och naturen. En unik kombination av att vara lantligt, men ändå inte avlägset. Våra fem separata villor är vackert belägna med en strålande utsikt över Virserumssjön.

Tallgårdens behandlingsmodell bygger på systemteorin och utgår från att förändring och utveckling är möjlig i alla människor.

Vi arbetar med KBT, Återfallsprevention (ÅP), Community Reinforcement Approach (CRA), Ett självständigt liv (ESL) och Motiverande samtal (MI).

Vi erbjuder flera behandlingsgrupper såsom känslogrupp, stress- och ångesthantering, ADHD-skola och även hästunderstödd terapi (HUT).

I Tallgårdens villor kan man bo bara med kvinnor, bara med män eller män och kvinnor tillsammans, allt utifrån önskemål och situation. Vi kan erbjuda en lämplig boendelösning för alla.

Placeringsförfrågan: 010-660 04 09 eller placering@tallgarden.se

Välkommen!

Kontakta oss: info@tallgarden.se • Placering: 010-660 04 09 eller placering@tallgarden.se
www.tallgarden.se eller skanna qr-koden • Besök oss: Kullevägen 6, 577 71 Virserum

 Debatt

Budget- och skuldrådgivningen präglas av otydlighet. Det behövs en tydligare ansvarsfördelning, nationella riktlinjer och ett nationellt kunskapscenter.

Julia Callegari, biträdande lektor i socialt arbete, Mälardalens universitet.

FOTO: PRIVAT

Gert Johansson, budget- och skuldrådgivare, Tyresö kommun.

FOTO: PRIVAT

ANSVARET FÖR BUDGET- OCH SKULDRÅDGIVNING MÅSTE KLARGÖRAS

Hur kan kommuners stöd till skuldsatta personer utformas mer tillgängligt, likvärdigt och med högre kvalitet? Frågan ställs i den Överskuld-sättningsutredning som publicerades 2023 och lämnades till Statskontoret att besvara, genom att utvärdera och identifiera förbättringsförslag för landets kommunala budget- och skuldrådgivning (Fi2024/01064).

Vi som beforskar och arbetar inom den kommunala budget- och skuldrådgivningen vet att verksamheten länge präglats av lokal variation. Vi välkomnar därför att en utvärdering görs.

Samtidigt finns redan idag mycket kunskap om hur budget- och skuldrådgivningens variation kan förstås och åtgärdas. Vi vill härmed peka ut två faktorer som påverkar verksamhetens likvärdighet och kvalitet negativt och presentera förslag på hur de kan åtgärdas, som Statskontoret bör beakta i den utvärdering som nu pågår. Men först en kort bakgrund.

Budget- och skuldrådgivningen infördes för att förebygga problematisk skuldsättning och hjälpa skuldsatta personer finna lösning på sina problem. Verksamheten riktas alltså till att personer som riskerar eller har svårigheter att betala sina skulder och få ihop sin ekonomi.

De senaste årens inflation, skenande räntor och elpriser tycks ha lett till allt fler personer utvecklat sådana svårigheter.

UNDER 2024 NÅDDE antalet svenskar med skulder och betalningsanmärk-

ningar hos Kronofogden och inkassobolag nya högstanivåer. Landets budget- och skuldrådgivningskontor rapporterade i sin tur att antalet radsökande ökade med 25 procent jämfört med tidigare år och att de radsökandes skuldsättning allt oftare var sammantvävd med psykisk ohälsa, social problematik och ekonomisk knapphet – en bild som också framträder i forskning.

Samtidigt som fler personer, med alltmer komplexa behov, söker sig till landets budget- och skuldrådgivningskontor har den organisatoriska strukturen som omgärdar verksamheten präglats av ökad otydlighet och urholkning.

Budget- och skuldrådgivningen regleras sedan 2016 i socialtjänstlagen, och är därmed att betrakta som en del av kommunal socialtjänst. Samtidigt är Konsumentverket ansvarig för att stödja verksamheten. Denna uppdelning beskrivs inom forskning ha lett till en organisatorisk splittring som skapat otydlighet kring vem som ansvarar för verksamheten och grogrund för lokal variation, då Konsumentverket och socialtjänst vilar på skilda kunskapsstrukturer och antaganden om skuldsättningens orsaker och avhjälpning. Därtill reviderade Konsumentverket under våren 2024 sina rekommendationer för verksamheten.

BLAND ANNAT STRÖKS formuleringar om att budget- och skuldrådgivaren bör ha högskoleexamen inom socialt arbete, beteendevetenskap, ekonomi eller juridik. Nu anges att den som "har den utbildning och erfarenhet som krävs" kan anställas som rådgivare. Likaså byttes beskrivningar om budget- och skuldrådgivningens tillgänglighet och innehåll ut mot vaga formuleringar

om att verksamheten ska "erbjudas i tid" och "omfatta både budgetrådgivning och skuldrådgivning". Vad denna rådgivning ska innehålla tycks nu vara upp till varje kommun eller enskild rådgivare att avgöra.

FÖR ATT ÅTGÄRDA den otydlighet och urholkning som präglar dagens budget- och skuldrådgivning menar vi att:

- Ansvarsfördelningen mellan Konsumentverket och kommun måste tydliggöras, framför allt gällande vem som ansvarar för att kvalitetssäkra verksamheten.
- Nationella riktlinjer måste tas fram, som specificerar vilken utbildning som krävs för att anställas som budget- och skuldrådgivare och som tydliggör verksamhetens tillgänglighet och innehåll.
- Ett tvärvetenskapligt kunskapscentrum bör inrättas, som samlar forskning om ekonomisk rådgivning och skuldsättning och stödjer

"Ansvarsfördelningen mellan Konsumentverket och kommunerna måste tydliggöras, framför allt gällande vem som ansvarar för att kvalitetssäkra verksamheten."

utvecklingen av budget- och skuldrådgivningens kunskapsbas och metoder.

I en tid då skuldsättning ökar i omfattning och komplexitet är dessa åtgärdsförslag nödvändiga för Statskontoret att beakta, om deras pågående utvärdering ska leda till en reell förbättring av budget- och skuldrådgivningens tillgänglighet, likvärdighet och kvalitet. ◀

➔ VAD TYCKER DU? VILL DU SKRIVA REPLIK?

Debattera vidare på vår facebookside eller på LinkedIn. Vill du skriva en replik så skicka den till redaktionen@socionomen.se.

ANNONS

FREDRIKSDAL

Ett utrednings- och behandlingshem
för familjer med barn i åldrarna 0-13 år
och blivande föräldrar

Tel. 0380 - 261 10
www.utredningshem.se

Sett, läst, hört

Historiskt perspektiv på föräldraskap

FACKLITTERATUR

Föräldrarnas födelse: 250 år av experter, släktingar och andra som lagt sig i

Maja Larsson
Natur & Kultur

I USA utfärdade man nyligen en nationell varning för att intensivt föräldraskap kan utgöra en folkhälsorisk. Föräldrar går in så hårt i sin föräldraroll att de, framför allt mammor, blir utbrända.

”Intensivt föräldraskap” ja. Det är ett begrepp som funnits sedan 1990-talet, men frågan är om det någonsin varit mer aktuellt än nu? Vi lever i en tid där alla tycks vara experter, där föräldra-

skapets ”do’s and don’ts” manifesteras högljutt på otaliga konton på sociala medierkonton. Ofta med förmaningar som är rent oförenliga med många föräldrars vardag.

Då blir det extra viktigt att balansera upp idealbilden med perspektiv, vilket är precis vad Maja Larsson gör med sin bok Föräldrarnas födelse.

Genom ett ofta framträdande klassperspektiv tydliggör hon hur tidsanda, ekonomi och kultur har skapat föräldraideal som ibland ser diametralt olika ut genom decennierna. Det som var accepterat och självklart i går kan te sig chockartat i dag. Som att gå på bio när treåringen sover, låta barn gråta sig själva till sömns eller stanna vid att tio minuters lek eller läsning per dag är lagom kvalitetstid mellan barn och förälder. Exempelen är många.

När man läser Maja Larssons bok blir det också ofrånkomligt att tänka på hur framtidens ögon kommer se på de ideal som präglar föräldraskapet i dag. Den boken får vi med spänning vänta på.

Tommy Johansson

SKÖNLITTERATUR

Handledning i socialtjänsten: För ökad kompetens och hållbarhet

Emma Fager, Lotta Forsberg
Gothia

Som socialarbetare hör det till yrket att möta människor som på olika sätt befinner sig i kris. Samtidigt kämpar många arbetsplatser med nedskärningar och besparingskrav, där tid

och resurser inte räcker till. I ett sådant sammanhang är det lätt att förstå oron som uppstår: Fattar vi rätt beslut för de individer vi möter? Hur säkerställer vi att processen är rättssäker?

Ett svar är handledning, att tillsammans med kollegor lära sig nya saker, få nya perspektiv, vädra tankar och idéer. I Emma Fagers och Lotta Forsbergs bok ges konkreta tips på hur man i handledningssituationer skapar tillit och trygghet i gruppen, får till ett reflekterande teamarbete och i slutändan främjar framtida beslutsprocesser.

Tommy Johansson

TIKTOK: Ruset 2

Hösten 2023 släpptes dramaserien Ruset på TikTok. Nu är säsong två ute, där tittarna får se hur avundsjuka, svek och alkohol påverkar manlig vänskap, samtidigt som den lyfter att unga dricker allt mindre. Medverkar gör bland annat guldbaggebelönade Jonay Pineda Skallak. Bakom serien står IQ och den visas på TikTok, Youtube, Instagram och Snapchat.

FOTO: RUSSET

Förstärkt konsulentstöd familjehemsvård

Vår familjehemsvård erbjuder rehabilitering och utveckling i engagerade familjer med ett stödande nätverk. Varje ärende har en **tillgänglig familjehemskonsulent dygnet runt**. Vi anpassar vårdinsatserna individuellt baserat på uppdragets behov och socialtjänstens önskemål, och inkluderar professionellt psykologiskt stöd.

Våra förstärkta familjehem är **ett alternativ till institutionsvård** och fokuserar på att skapa trygga, förutsägbara miljöer och starka, pålitliga relationer, oavsett individers situation eller problematik.

Brizad

BEHANDLINGSKONSULT

Brizad Behandlingskonsult AB
Box 1087, 824 12 Hudiksvall

0650-59 53 30 • info@brizad.se • brizad.se

Förfrågningar och information:

CHRISTINA KRÅKES

Placeringskonsulent

070-837 19 01 • christina.krakes@brizad.se

KRISTINA SUND

Placeringskonsulent

070-837 69 37 • kristina.sund@brizad.se

Verksamhetschef:

LENA MARIA GRANDIN

Verksamhetschef

070-837 21 78

lenamaria.grandin@brizad.se

ANNONS

HVB hem i Mora

- Tjejer och unga kvinnor 16-24 år
- Psykisk ohälsa
- Utredning och behandling
- DBT-färdighetsträning
- Samtalsterapi med psykolog
- Medicinsk uppföljning med läkare
- Vaken nattpersonal

Kontakta **Johan Krumlinde**, 070 537 59 85
johan.krumlinde@siljansnyckeln.se

www.behandlingshemmetnyckeln.se

Bostad med särskild service för människor med psykisk ohälsa enligt SoL

- 12 lägenheter med eget boende
- Män och kvinnor över 18 år
- Psykiska funktionsnedsättningar
- Individianpassat med individuella scheman
- KBT, MI och ESL
- Tillgång till personal dygnet runt

Mer information:

Föreståndare

Britt-Marie Svensson

073 381 05 74

britt-marie@siljansnyckeln.se

www.hinriksgarden.se

Skyddat boende

För kvinnor, män, familjer – egen lägenhet eller kollektivt – FREDA, SARA & Patriark – barnansvarig psykologkontakt – säkerhetsplanering – utsluss till eget boende – jour – ramavtal med ett flertal kommuner

“Alla har rätt till frihet att forma sitt liv”

Kontakta oss för förfrågan
010 70 60 350 www.vejbyhem.se

VEJBYHEM
Vård och Boende

Lär dig leda anhöriggrupper

Ersta Vändpunktens gruppledarutbildning vänder sig till dig som arbetar inom pedagogiska eller sociala yrken och vill utveckla din förmåga att leda grupper för personer som är anhöriga till någon med ett beroende. Utbildningen ger dig även övergripande verktyg för att arbeta med och stötta anhöriga.

För mer information, besök vår hemsida:
www.erstavandpunkten.se

ERSTA
VÄNDPUNKTEN

Filmtips för vinterkvällarna!

Text: Fredrik Söderlund

1 I'm still here

Militärdiktaturen
Brasiliens ramar in
detta familjedrama där
fadern anklagas för

kommunistkonspirationer och forslas i väg utan förvarning. Det är upp till modern och familjens hjärta Eunice, fantastiskt spelad av Fernanda Torres, att försöka bevara stabilitet där misstro och förtvivlan avlöser varandra. Hon besitter en oerhörd stoicism som gör att varje ögonblick av smärta verkar göra henne både mer sårbar och stark. Kidnappingar, nedstygande, terrorism och förföljelse känns fortfarande som vardag i flera länder, vilket gör filmen skrämmande aktuell. Landets militärdiktatur ägde rum mellan 1964 och 1985 och sonen Marcellos bok om sin far Rubens är inspirationen bakom Walter Salles film.

Premiär den 21 mars (Triart Film)

2 Flickan med nålen

Detta hyllade och
prisbelönta nordiska

drama tar tag i dig hårt och vägrar släppa. Sömmerskan Karoline är gravid och arbetslös. När hon får kontakt med barnskötaren Dagmar börjar en mörk hemlighet nystas upp och Karolines livsval får sig en ordentlig törn. Danmarks Oscarsbidrag bjuder på ett gnistrande vackert svartvitt foto, skådespelare i högform där bland annat Göteborgs kullerstengator agerar inramning. Händelsen som inträffade strax efter första världskriget är känd i vårt grannland. Svenska regissören Magnus von Horn behandlar materialet med en finstilt råhet som aldrig tappar taget om det humanistiska. Resultatet är en storartad och trovärdig tragedi om att få en andra chans.

Går på bio (NonStop Entertainment)

3 Bird

Regissören Andrea
Arnold har varit en av
vår tids största skild-
rare av den brittiska

socialrealismen sedan debuten "Red road". Den senaste filmen är ännu ett rörande porträtt av människor i marginalen. 12-åriga Bailey lever med sin pappa och bror i en övergiven lägenhet i förorten. När hon träffar den mystiska Bird tar livet en ny vändning. Det hon kämpar mot blir plötsligt aningen lättare. Hon hittar en frizon och en vän. Filmens vackra detaljer och kontrasterna mellan det finstämda och våldsamma är återigen ett vinnande koncept. Fantasiinslagen gör också att filmen står ut från mängden och aldrig fastnar i klyschor.

Premiär 28 mars (NonStop Entertainment)

”På tio år har Sverige gått från kärlek till hat”

När jag får frågan om att skriva den här krönikan sitter jag precis med en skrivelse till de tyska migrationsmyndigheterna. Det har gått tio år sedan

den stora flyktvägen 2015 och jag skriver till Tyskland för att be dem ta emot min fantastiska bonusson Eyan när han efter drygt nio år i Sverige måste fly vidare. En tid då han gått från att vara en tonåring till en ung man. En tid då han lärt sig svenska, utvecklat sin ateistiska åskådning, njutit av jämlikheten mellan man och kvinna – samt försörjt sig. Kvar i Sverige finns bonusföräldrar, flickvän och en arbetsgivare som förlorat sin bästa snickare.

VI I FÖRE DETTA Haninge frivilliga familjehem (nu Röda Korsets flyktgrupp) skickar våra bonussöner vidare till en tillvaro som liknar den flygande holländarens öde. Vi har dem nu i Tyskland, Frankrike, England och Kanada och snart också i Italien och Spanien. I december simmade en av våra killar ut till en flyktbåt i Engelska kanalen. Tänk om de inte lyft upp honom. Ibland blir de utvisade tillbaka till Sverige varpå ett nytt försök att ta sig till ett ännu ett annat

FOTO: PRIVAT

Carin Flemström
pensionerad socionom

land blir lösningen, eller så sätts de i förvar som är sämre än fängelser. Den som mår dåligt psykiskt sätts i isoleringen.

MOTIVERINGARNA TILL avslagen är många men några formuleringar är gemensamma. ”Eftersom du kunnat anpassa dig till Sverige så kan du också anpassa dig tillbaka till de traditioner du är upp vuxen med.” Smaka på den meningen. Statlig rasism, sitter värderingarna i blodet? Utvecklas inte människorna efter sin tidiga barndom?

Eyan flydde ensam som 9-åring till Iran efter att i en markkonflikt utsatts för mordförsök av sin farbror efter att denne mördat Eyans far. Han blev en barnarbetare men med tiden en allt stoltare

arbetare. Det har gjort att han i Sverige fått ett bra jobb och kunnat spara pengar till sin framtid.

SVERIGE HAR ett självska debeteende som gör sig av med de bästa. Jag skriver till de tyska myndigheterna att de ska se Eyan som en gåva.

Inte trodde jag att det skulle bli så här när jag 2015 stod i köket på ett av Haninge kommuns transitboenden där lättade flyktingar sov sin första natt i Sverige för att efter någon vecka föras vidare runt om i Sverige.

Vi tog emot, kämpade och de nykomna kämpade. I dag ser vi hur syrierna och de afghaner som fått uppehållstillstånd är alltmer etablerade.

SAMTIDIGT HAR en hatretorik utan motstycke växt sig stark där stora grupper av människor får bära skuld för vad ett mindre antal gör. På 10 år har Sverige gått från kärlek till hat. Hur kunde det bli så?

Vad som än händer så bär jag med mig Eyans ord då vi skildes ”En sak har jag lyckats med i livet, jag har skaffat en familj”. En ledsen bonusmamma är värd mer än ingen alls – även på avstånd. Så vad än det beslutas av högre makter så finns vi kvar, vi som var med 2015 och för vilka livet tog en ny vändning då. Jag kan åtminstone säga att min ålderdom är meningsfylld. ◀

→ FLER KRÖNIKOR: HITTAR DU PÅ SOCIONOMEN.SE

”Vem är socionombildningen gjord för?”
SOGOL MABADI

”Vi kan aldrig frånskriva oss ansvaret för vår samtid”
HANNA GERDES

”Jag heter Zhiwar och det betyder att leva livet”
ZHIWAR RASHID

NÄSTA NUMMER

EKONOMISKT VÅLD

Det ekonomiska våldet i nära relationer kan rasera möjligheten att bygga upp ett nytt liv. Hur kan våldet upptäckas i vår digitala ekonomi? Och hur kan drabbade få bättre stöd att komma vidare?

I din brevlåda den
22 april ←

ANNONS

VÅRA AKTUELLA UTBILDNINGAR:

- Grundutbildning i psykoterapi (KBT)
- Familjebehandling med KBT
- Utbildning i trauma och PTSD
- Utbildning i kris och krisstöd
- Motiverande samtal (MI)
- Lågaffektivt bemötande
- Hedersrelaterat våld
- Våld i nära relationer
- Självomhändertagande för professionella

SVERIGEHÄLSAN

Sverigehälsan har i nära 30 år arbetat med utbildning och kompetensutveckling som främjar hälsa och hållbarhet för verksamheter och professionella som arbetar med stöd, behandling och pedagogiskt inriktat arbete. Besök sverigehalsan.se för att ta del av hela vårt utbud.

040-698 60 00 www.sverigehalsan.se

nytida

Vi gör världen lite bättre, en människa i taget

Nytida ger stöd till barn, unga, vuxna och familjer inom både funktionsnedsättning och psykosocial problematik. Vi finns här för dig, med över 460 verksamheter runt om i landet.

Läs mer om oss på nytida.se